

Rapportage Volksgezondheid Bonaire 2019-2022

Een overzicht van de
gezondheidssituatie van en het
gebruik van gezondheidszorg door
inwoners van Bonaire

Colofon

Dit is een publicatie van de afdeling Publieke Gezondheid, van de directie Samenleving en Zorg van het Openbaar Lichaam Bonaire.

Publicatiejaar: 2024

Publieke Gezondheid
Openbaar Lichaam Bonaire
Gilberto F. Betico Croes 24
Kralendijk, Bonaire

Vormgeving: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Fotografie: Skyview Bonaire

Voorwoord

Met trots presenteren wij de Gezondheidsrapportage Bonaire 2019-2022. Dit rapport bevat een verzameling van gegevens over de gezondheidssituatie van de inwoners van Bonaire, afkomstig van het Openbaar Lichaam en diverse ketenpartners. De rapportage geeft richting aan toekomstige collectieve én doelgroepgerichte preventieve initiatieven in de gehele zorgketen en aan gezondheidsbevorderende programma's en activiteiten op Bonaire.

Onze dank gaat uit naar alle betrokken partners die zich hebben ingezet voor de verzameling en aanlevering van gezondheidsgegevens. Deze samenwerking heeft een cruciale rol gespeeld bij het verkrijgen van een zo volledig mogelijk beeld van de gezondheidssituatie op Bonaire. Extra dank gaat uit naar het Centrum Volksgezondheid, Zorg en Maatschappij van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu voor hun deskundige begeleiding tijdens het gehele proces en hun grote bijdrage aan het opstellen en vormgeven van dit rapport.

We hopen dat deze Gezondheidsrapportage een waardevolle bron van informatie zal zijn voor bestuurders, beleidsmakers en gezondheidsprofessionals op het eiland evenals in Europees Nederland en daarmee de gehele bevolking op Bonaire zal dienen. Met gezamenlijke inspanningen kunnen we de gezondheid van onze gemeenschap verbeteren en bijdragen aan het welzijn van iedereen.

Nicolette Verduin,

Afdelingshoofd Publieke Gezondheid
Openbaar Lichaam Bonaire

Inhoudsopgave

Voorwoord	
Methode	6
Demografie	8
Sociale kaart	11
Leef-, woon- en werkomstandigheden	12
Gezondheid & leefstijl	17
Infectieziekten	20
Mentale gezondheid	24
Seksuele en reproductieve gezondheid	27
Ziekte & zorggebruik	31
Langdurige zorg	38
Jongeren	40
Ouderen	49
Bronnen	52

Methode

Vanuit de Wet Publieke Gezondheid is de afdeling Publieke Gezondheid van het Openbaar Lichaam Bonaire namens het bestuurscollege belegd met het opstellen van een gezondheidsrapportage in voorbereiding op de nota gezondheidsbeleid. Deze rapportage, die gezondheidsinformatie op eilandelijk niveau verzamelt en analyseert, is het vervolg op de eerste vergelijkbare publicatie uit 2020. Er is gekozen om de gezondheidsrapportage los van de nota volksgezondheid op te leveren. De nota zal geïntegreerd worden in het Versterkingsplan Publieke Gezondheid 2024-2027 en medio 2024 aangeboden worden aan het bestuurscollege.

Tijdens het opstellen van de gezondheidsrapportage zijn verschillende stappen doorlopen om tot een betrouwbaar rapport te komen, zoals te zien in de stappen 'voorbereiding' en 'rapportage maken' in tabel 1. De stappen 'draagvlak creëren' en 'implementatie' komen aan bod bij de gezondheidsnota.

Vorbereiding	Rapportage maken	Nota: Draagvlak creëren	Nota: Implementatie
1. Prioritering beleidsterreinen	6. Prioritering en selectie data	10. Evaluatie huidig beleid	13. Documenteren en evalueren van de verschillende stappen in proces
2. Verkennende gesprekken ketenpartners	7. Schrijven van analyse per beleidsterrein	11. Formuleren van prioriteiten in samenwerking met stakeholders	14. Includeren van beleidsdoelen en acties in reguliere processen om zorg te dragen voor implementatie
3. Ontwikkeling indicatorenlijst	8. Opstellen infographics	12. Formuleren van beleidsdoelen en acties	
4. Opvragen data bij stakeholders	9. Opleveren rapportage		
5. Analyse van beschikbare data			

Tabel 1. Schematische weergave van de stappen om te komen tot de gezondheidsrapportage en -nota. De onderdelen 'draagvlak creëren' en 'implementatie' zijn voornamelijk gericht op de gezondheidsnota.

Vorbereiding

De voorbereidende fase begon halverwege 2022 met een serie verkennende gesprekken met een brede selectie van ketenpartners, waarbij de actuele ontwikkelingen, kansen en knelpunten binnen de verschillende gezondheidsdomeinen in kaart zijn gebracht. Tijdens de gesprekken is de input van ketenpartners meegenomen voor de ontwikkeling van een indicatorenlijst, ook kijkend naar de beschikbaarheid van gegevens. Dit werd gevolgd door een periode van dataverzameling en analyse.

Databeschikbaarheid en -kwaliteit

De periode van dataverzameling bleek aanzienlijk tijdrovender dan verwacht. De beschikbaarheid van data varieerde sterk tussen de organisaties waarmee samengewerkt werd. Sommige organisaties konden hun gegevens relatief eenvoudig aanleveren, doordat zij deze bijhouden en via Excel-bestanden kunnen verstrekken. Echter bestond dataverzameling voor een deel van de organisaties uit vele niet-geautomatiseerde en handmatige handelingen, waardoor het een tijdrovende en foutgevoelige taak was. Ook hielden enkele organisaties geen gegevens bij of mochten zij geen gegevens delen, waardoor zij niets konden aanleveren voor de gezondheidsrapportage. Een beperkt aantal organisaties gaf geen gehoor aan onze verzoeken.

Global School-based Student Health Survey

Er bleken slechts zeer beperkt gegevens beschikbaar te zijn over de gezondheid en het gedrag van jongeren. Daarom is besloten om in samenwerking met de Pan American Health Organization een Global School-based Student Health Survey uit te zetten onder middelbare scholieren op Bonaire. Dit onderzoek is in 2023 uitgevoerd en geanalyseerd en de resultaten worden weergegeven in deze rapportage.

Dataverwerking

Ontvangen data werd opgeslagen en door Publieke Gezondheid verwerkt voor publicatie. Echter waren gegevens vaak niet in de aangeleverde vorm bruikbaar of was de dataset onvolledig. Daarbij was er geen epidemioloog werkzaam aan de gezondheidsrapportage, wat het lastig maakte om de data op een optimale wijze op te vragen en om te zetten. Dit leidde tot frequent contact met de aanleverende organisaties. Het contact heeft de samenwerking met partners bevorderd maar was een vertragende factor in de rapportage.

Rapportage maken

Er zijn veel gegevens verzameld op verschillende indicatoren. Er moesten keuzes gemaakt worden om tot een gerichte en beknopte rapportage te komen. Op basis van opgehaalde signalen tijdens de stakeholdergesprekken en de kennis van de afdeling Publieke Gezondheid opgedaan tijdens de dagelijkse werkzaamheden in het veld is er een prioritering gemaakt. Voor de geselecteerde indicatoren zijn infographics gemaakt en een bijpassende analyse geschreven. Enkele indicatoren zijn vergeleken met Nederlandse cijfers. Soms was het lastig een vergelijking te maken vanwege een verschil in Nederlandse indicatordefinitie en de beschikbare data op Bonaire. Bij het gehele proces hebben we technische expertise ontvangen van het centrum Volksgezondheid, Zorg en Maatschappij van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Toekomstige data-infrastructuur

De afdeling Publieke Gezondheid streeft samen met partners naar een goede data-infrastructuur en duidelijke afspraken tussen verschillende organisaties op Bonaire. Hierbij is de ambitie om het meten van de gezondheidstoestand van de bevolking niet slechts een keer in de 4 jaar te laten plaatsvinden, maar ook met kortere tussenpozen om sneller te kunnen bijsturen. Voor partners is het momenteel lastig om data-aanvragen op een juiste manier en korte termijn te kunnen verwerken. Voor beide partijen is het fijn als de systemen aangepast zijn voor data aanlevering en als afspraken over de inhoud, vorm en termijnen van data-aanlevering gemaakt worden. Belangrijke voorwaarden voor een goede data-infrastructuur op Bonaire zijn onder andere:

- Zorgpartners verzamelen gezondheidsgegevens in een elektronisch patiëntendossier, gebruikmakend van bestaande internationale classificaties voor het vastleggen van diagnoses en gezondheidsproblemen. In de huisartsensetting worden al internationale classificaties gebruikt, in het ziekenhuis zou ICD-11 toegepast kunnen worden.
- Systemen van verschillende organisaties zijn op elkaar afgestemd en kunnen data efficiënt uitwisselen waarbij dezelfde terminologie gehanteerd wordt.
- Goede waarborging van beveiliging en privacy.
- Voldoende capaciteit voor data-analyse, onder andere bij de afdeling Publieke Gezondheid.
- Definiëren van een gezamenlijk gedragen en goed gedefinieerde indicatorenset.

Deze rapportage heeft de eerste stappen gezet voor een goede samenwerking op dit vlak. Via het traject digitale zorg voor Caribisch Nederland kunnen er hopelijk in BES-verband concrete stappen gezet worden naar een verdere optimalisatie van de data-infrastructuur.

Aanbevolen voorzichtigheid

We adviseren om de gepresenteerde cijfers in dit rapport met voorzichtigheid te interpreteren. De cijfers betreffen namelijk een periode waarin de COVID-19 pandemie een aanzienlijke invloed had op de volksgezondheid. Daarnaast is de bevolking op Bonaire in de afgelopen jaren gegroeid maar de cijfers zijn niet gecorrigeerd voor bevolkingsgroei. Beide geven mogelijk een vertekend beeld van de trends in de volksgezondheid.

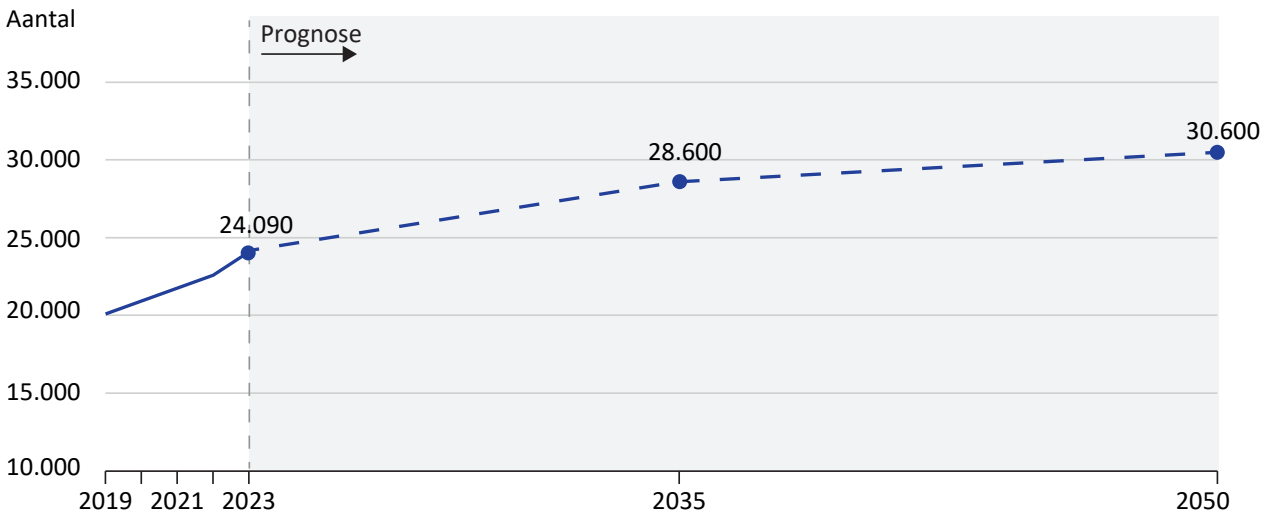
Het proces, hoewel uitdagend op momenten, illustreert de samenwerkingen en inspanningen die nodig waren om deze gezondheidsrapportage 2019-2022 tot stand te brengen. We hopen hiermee een goede basis te hebben gelegd voor een toekomstige efficiënte monitoring van de gezondheidssituatie op Bonaire.

Demografie

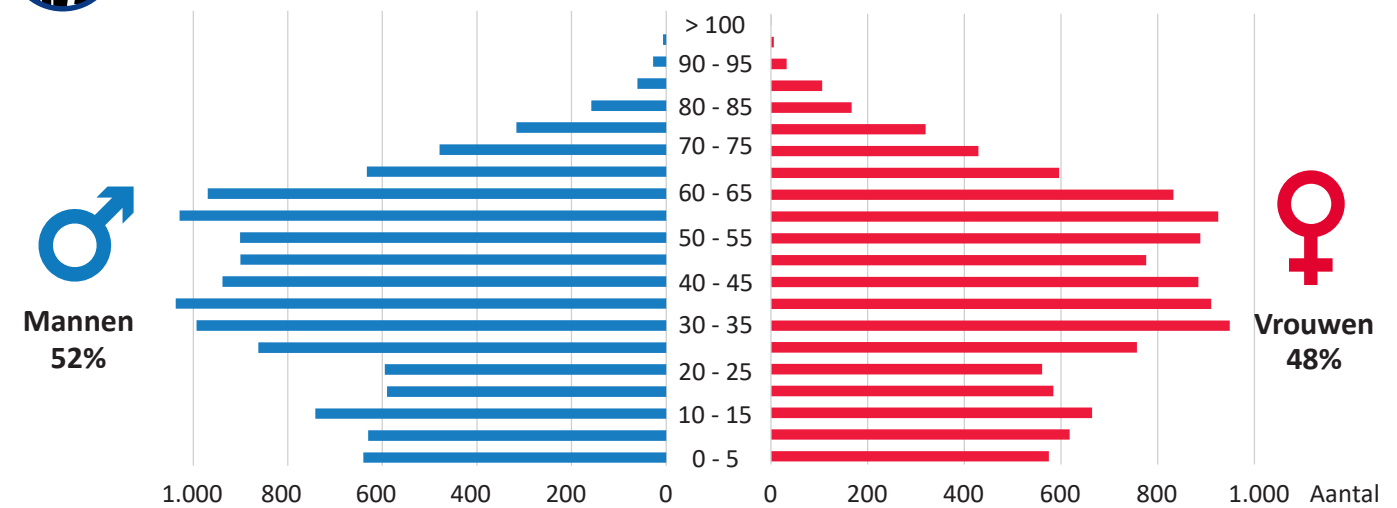
Bonaire is de grootste bijzondere gemeente van Caribisch Nederland. Dit hoofdstuk geeft de diversiteit en dynamiek weer van de bevolking en het toerisme, wat belangrijke onderdelen zijn van de lokale economie en cultuur.

Inwoners

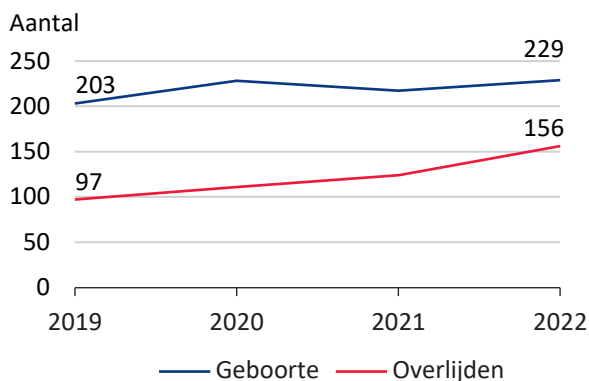

Bevolkingsopbouw

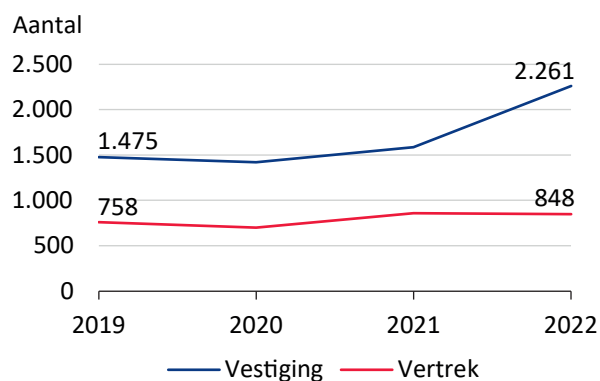

Geboorte & overlijden

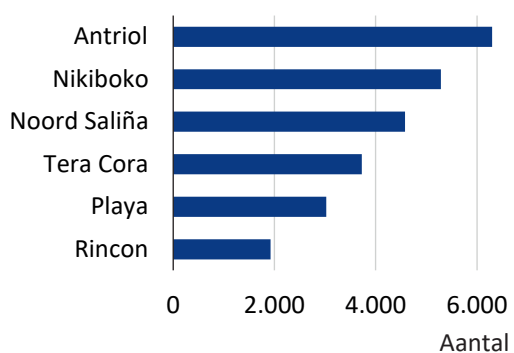
Vestiging en vertrek

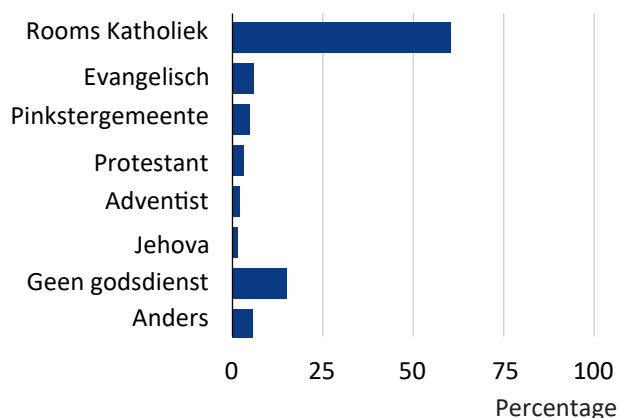
Aantallen inclusief vestiging en vertrek van Europese Nederlanders.

Inwoners per wijk

Religie

Levensverwachting

Mannen in jaren

Vrouwen in jaren

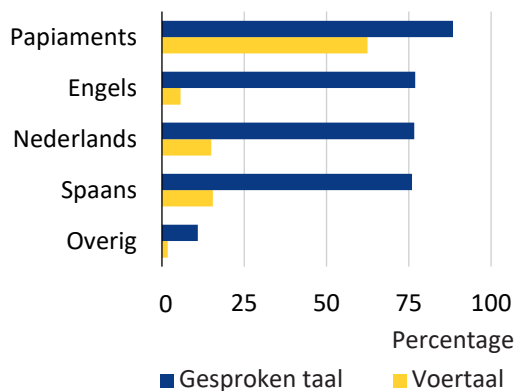
Bonaire	83,0	83,8
Nederland	80,5	83,6

Bevolking

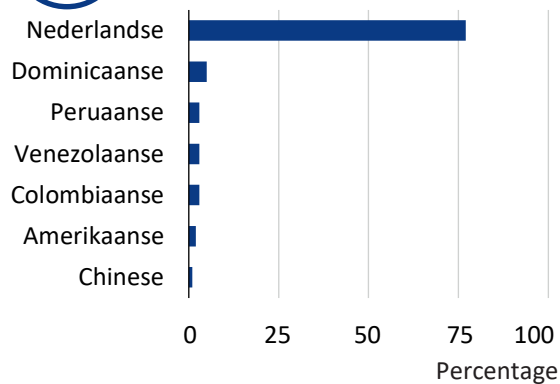
Het bevolkingsaantal op het eiland blijft groeien doordat het aantal geboorten hoger is dan het aantal overlijdens en er meer mensen immigreren dan emigreren. In de komende jaren zal de vergrijzing op Bonaire toenemen, waarbij het aantal ouderen in verhouding tot het aantal volwassenen en jongeren stijgt. Daarbij is de gemiddelde levensverwachting op Bonaire hoger dan in Europees Nederland.

Gesproken talen

Nationaliteit

Gesproken taal: De talen die een persoon kan spreken.
Voertaal: De taal die het meest gesproken wordt door een persoon.

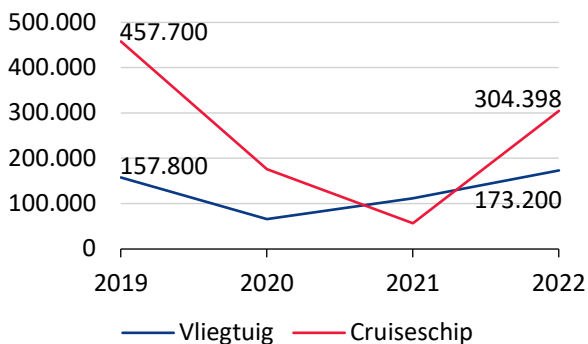
Nationaliteit en taal

Het eiland kent een multiculturele en meertalige samenleving. Hoewel het merendeel van de inwoners de Nederlandse nationaliteit bezit, is de bevolking ook samengesteld uit vele andere nationaliteiten. Vier talen worden door het merendeel van de bevolking gesproken: Papiaments, Engels, Nederlands en Spaans, waarbij de voertaal veelal Papiaments is.

Toerisme

Aantal toeristen per jaar

Toerisme

Het aantal toeristen dat het eiland bezoekt is in de afgelopen 4 jaar gedaald als gevolg van de coronapandemie, die wereldwijd reisbeperkingen met zich meebracht. Naarmate de beperkingen werden versoepeld, is het aantal toeristen dat het eiland bezoekt weer gestaag toegenomen.

Sociale kaart

Overzicht van de maatschappelijke organisaties, zorg- en welzijnsorganisaties en overheidsorganisaties gerelateerd aan publieke gezondheid.

Overheid

Organisaties
1 Openbaar Lichaam Bonaire
1 Rijksdienst Caribisch Nederland
1 RIVM

Zorginstellingen

Zorg 1e lijn	Zorg 2e lijn
4 Huisartsenpraktijken	1 Ziekenhuis
3 Tandartsenpraktijken	6 Langdurige zorginstellingen
4 Mondhygiënepraktijken	6 Dagbesteding
5 Fysiotherapiepraktijken	1 Mentale gezondheidszorginstelling
6 Paramedici overig	4 Apotheken
1 Wijkverpleging	2 Laboratoria
	1 Decompressiekamer
	2 Patiëntenvervoer

Maatschappelijke organisaties

Onderwijs	Maatschappelijke (zorg)organisaties
9 Scholen primair onderwijs	1 Sociaal maatschappelijke zorgorganisatie
1 VMBO	4 Buurthuizen
1 MAVO, HAVO, VWO	13 Stichtingen zorg en welzijn
1 MBO	
1 Speciale leerplaatsen	
1 FORMA volwassenonderwijs MBO1	
58 Kinderopvang	

Sport
29 Sportfederaties

Aantal sportfederaties: Aantal sportfederaties die bekend zijn bij Indebon.

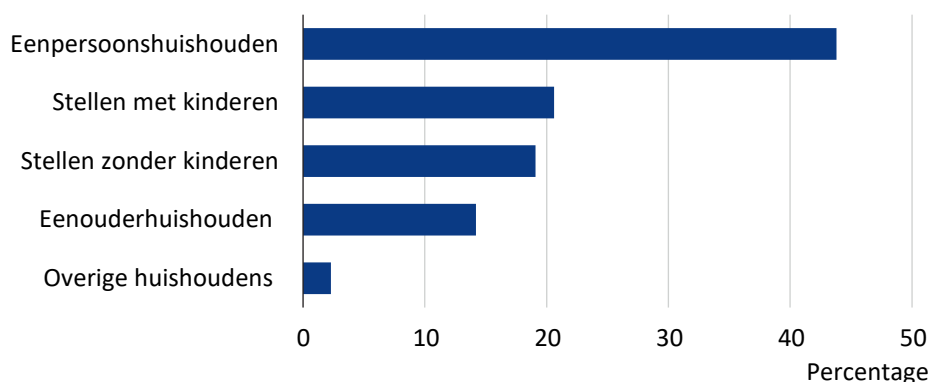
Aantal organisaties voor patiëntenvervoer: Aantal organisaties die gefinancierd worden door ZJCN.

Stichtingen: Aantal stichtingen aangesloten bij NGO platform Bonaire op het gebied van zorg en welzijn.

Leef-, woon- en werkomstandigheden

Een overzicht van diverse factoren die van invloed zijn op de gezondheid en het welzijn van inwoners van Bonaire. Van woonomstandigheden, opleiding, werk en inkomen tot de fysieke omgeving, waaronder de openbare ruimte en het lokale klimaat.

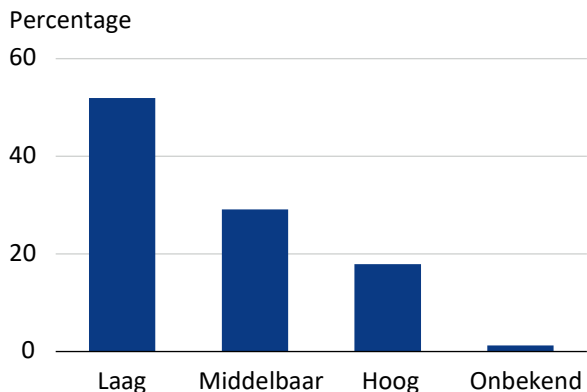
Samenstelling huishoudens

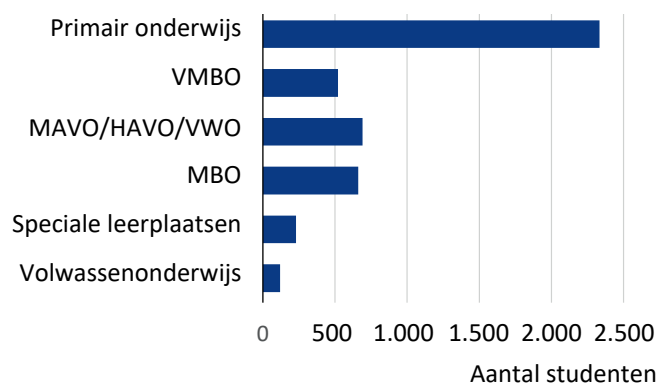
Cijfers zijn afgeleid van de brondocumenten registratie van de afdeling Burgerzaken. De huishoudensamenstelling wordt hierin alleen geregistreerd wanneer deze actief doorgegeven wordt door inwoners. Hierdoor worden veel huishoudens waarschijnlijk onterecht als eenpersoonshuishouden geïdentificeerd.

Opleidingsniveau

Onderwijs

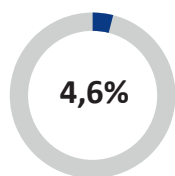
Laag opleidingsniveau: hoogstbehaalde opleidingsniveau is basisonderwijs, VMBO, de eerste drie jaren van HAVO/VWO of MBO-1.

Middelbaar opleidingsniveau: hoogstbehaalde opleidingsniveau is bovenbouw van HAVO/VWO, MBO-2, MBO-3 of MBO-4.

Hoog opleidingsniveau: hoogstbehaalde opleidingsniveau is HBO of WO.

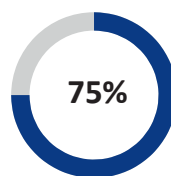
Tevredenheid opleidingskansen

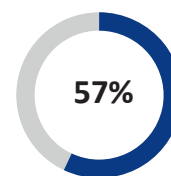
Ontevreden met opleidingskansen

Kinderopvang

0-4 jarigen dagopvang

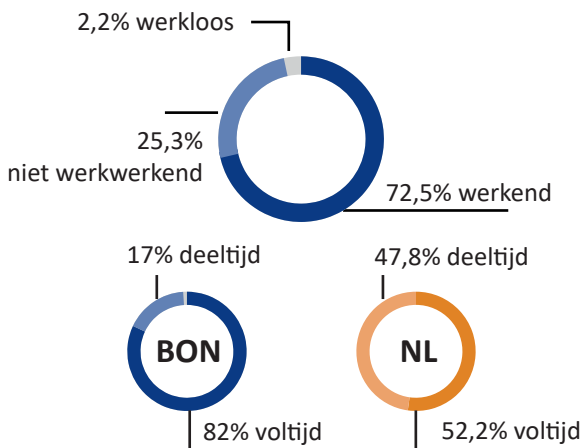
4-12 jarigen NSO

Huishouden en opleiding

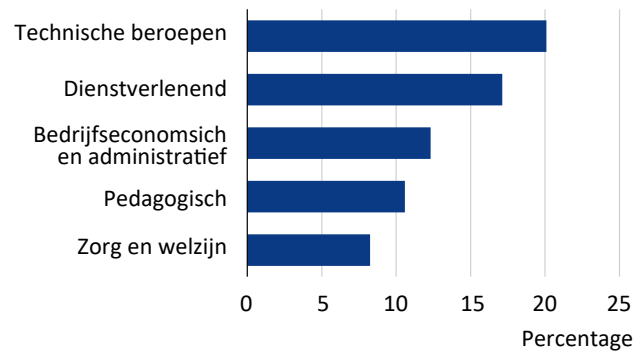
Bijna de helft van de huishoudens op Bonaire betreft eenpersoonshuishoudens, gevolgd door stellen met of zonder kinderen. Meer dan de helft van de bevolking is laag opgeleid, mogelijk verklaard door het ontbreken van hoger onderwijsinstellingen op Bonaire. Toch is slechts 4,6% van de inwoners ontevreden over hun opleidingskansen.

Arbeidsmarkt

Top-5 meest voorkomende beroepen

Werkloos: Personen zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn, tussen 15 en 75 jaar.
Niet werkend: Personen zonder betaald werk, die niet recent naar werk hebben gezocht of daarvoor niet direct beschikbaar zijn, tussen 15 en 75 jaar.
Deeltijd: Minder dan 35 uur per week werken.
Volgtijd: Gelijk aan of meer dan 35 uur per week werken.

Inkomen en uitgaven

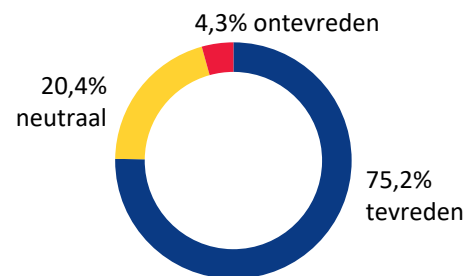
Mediaan jaarlijks te besteden
 Huishouden \$ **24.900**

Minimale maandelijkse uitgave
 Paar met 2 kinderen \$ **2.839**

Alleenstaande vrouw \$ **1.280**

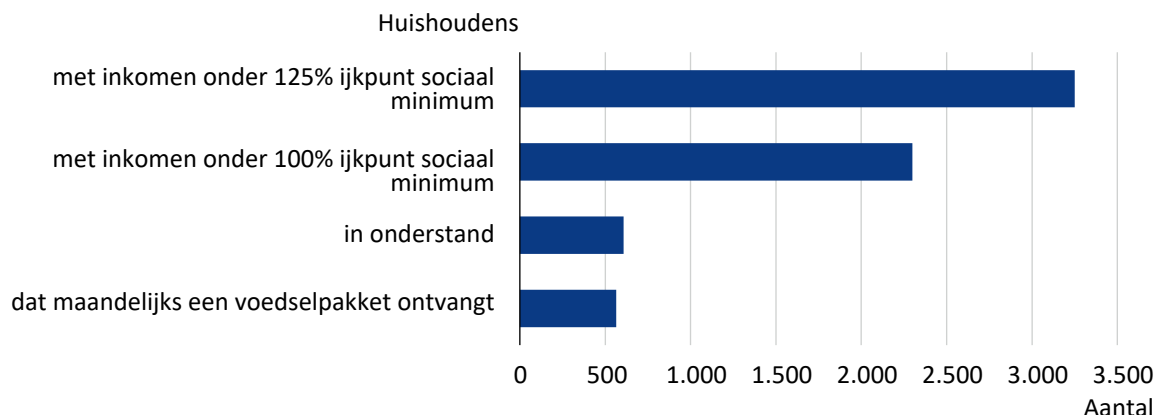
Tevredenheid financiële situatie

Mediaan jaarlijks te besteden: Het middelste getal wanneer alle bruto-inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.
Minimale maandelijkse uitgaven: Hoeveel geld een huishouden nodig heeft om de noodzakelijke uitgaven te kunnen doen, exclusief woonlasten.

Armoede

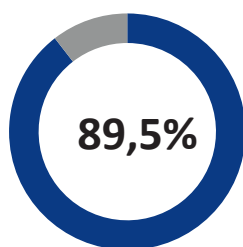
Onderstand: Bedrag dat huishoudens minimaal nodig hebben om in de kosten van levensonderhoud te kunnen voorzien. Huishoudens tot 100% betreffen huishoudens die niet of precies rond kunnen komen. Huishoudens tot 125% betreffen huishoudens die niet of net aan rond kunnen komen.
Ijkpunt sociaal minimum: Bedrag dat huishoudens minimaal nodig hebben om in de kosten voor levensonderhoud te kunnen voorzien.

Werk en inkomen

Bijna driekwart van de inwoners heeft betaald werk, waarbij de meest voorkomende sectoren techniek en dienstverlening zijn. Een kwart werkt niet en heeft ook niet gezocht of is niet beschikbaar voor werk. Slechts 2,2% heeft geen werk maar heeft hier wel actief naar gezocht en is direct beschikbaar. Deze percentages zijn vergelijkbaar met de arbeidsmarkt in Europees Nederland. Opvallend is het aantal werknemers dat voltijd werkt; 82% op Bonaire, tegenover 52,2% in Europees Nederland. Daarbij is het vermoeden dat een aanzienlijk deel van de inwoners van Bonaire meerdere banen heeft om te voorzien in het levensonderhoud. Er is dan ook veel armoede op het eiland. Zo heeft 40% van de inwoners een inkomen tot 125% van het sociaal minimum en daarmee moeite met rondkomen. Toch geeft slechts 4,3% van de inwoners aan ontevreden te zijn met de financiële situatie. Dit kan betekenen dat er een taboe en schaamte heerst op de financiële situatie of dat men positief blijft ondanks de situatie.

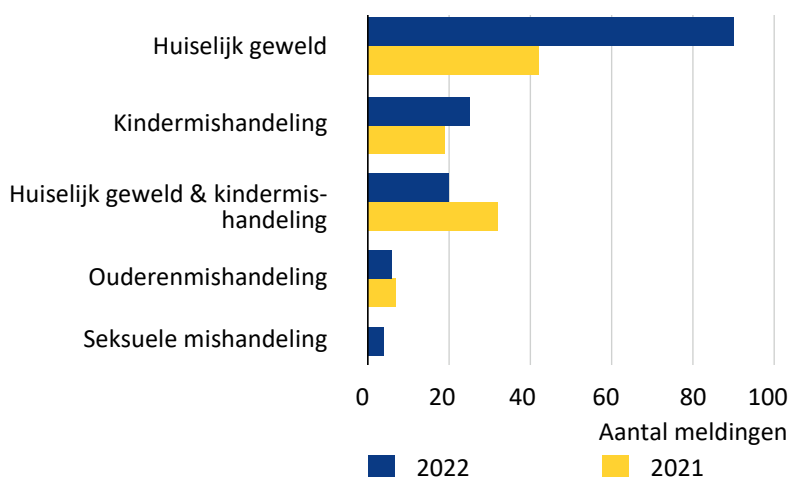
Gevoel van veiligheid

Voelt zich nooit onveilig

Huiselijk geweld en kindermishandeling

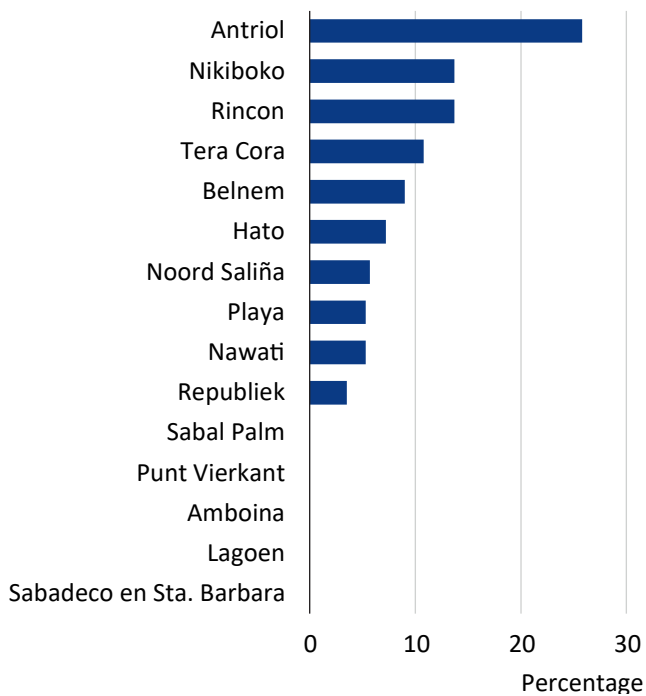

Veiligheid

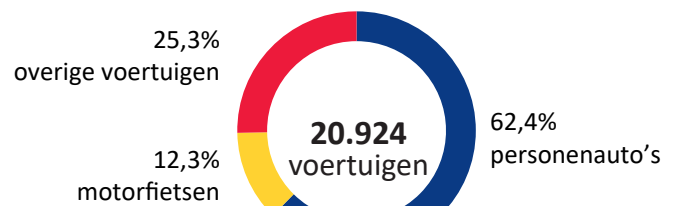
90% van de inwoners op Bonaire geeft aan zich nooit onveilig te voelen. Omdat er toch zorgen zijn over de veiligheid van inwoners is in 2021 het advies en meldpunt Guiami opgestart. Dit meldpunt heeft het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling in de afgelopen 2 jaar zien toenemen. Op dit onderwerp kan een taboe heersen, waardoor de cijfers een onderschatting van het werkelijke veiligheidsgevoel van inwoners kunnen weergeven.

Onverharde wegen

Voertuigen

Overige voertuigen: Bijvoorbeeld bus, taxi, dienstwagen, pick-up of zwaar motorvoertuig.

Fietspaden

1%
van de wegen heeft
een fietspad

Vervoer en beweging

Vervoer op Bonaire gebeurt veelal zittend: per auto, motor of scooter en weinig bewegend. Er is geen openbaar vervoer aanwezig op het eiland wat de mobiliteit beperkt. Slechts 1% van de wegen is uitgerust met een fietspad, wat zorgt voor onveilige fietssituaties. Het aantal voetpaden is niet in kaart gebracht. Ook het aandeel onverharde wegen zorgt voor minder veiligheid bij lopen of fietsen. Deze onverharde wegen zijn het vaakst aanwezig in de kernen Antriol, Nikiboko en Rincon. De onverharde wegen hebben door stofvorming ook een invloed op het milieu en de gezondheid van inwoners. Daarnaast kan de hoge temperatuur (gemiddeld 28,5 graden Celsius) een uitdaging zijn bij actieve mobiliteit.

Klimaat

	1991-2020	2022	2050	2100
Temperatuur (°C)	28,5	-	+0,8 tot 1,2	+0,7 tot 3
Neerslag (mm)	514	933	-8% tot -15%	-7% tot -48%
Windsnelheid (m/s)	7,0	-	+2% tot 3%	+2% tot 11%
Tropische storm/orkaan (aantal)	-	1	-	blijft gelijk

Tropische storm: Dit betrof de potentiële tropische storm Bonnie

Omgeving

40%
van de grond is toebedeeld aan 'groen/natuur' in het bestemmingsplan

Centrale riolering

10%
van de huishoudens is aangesloten op centrale riolering

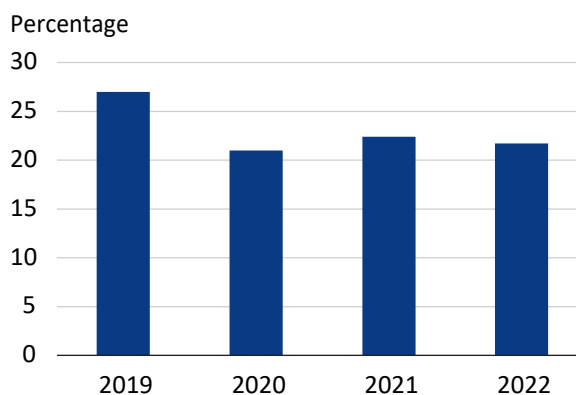

Zonne-energie

196
aansluitingen zonne-energie

Windenergie

Energie opgewekt met behulp van een windmolen of windturbine.

Klimaat en natuur

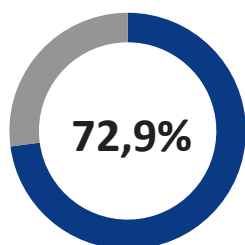
De voorspellingen voor Bonaire laten zien dat het in de toekomst warmer wordt en dat er minder neerslag valt op het eiland. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de wereldwijde uitstoot van CO₂. Enkele gevolgen van dit warmer en droger wordende klimaat met een mogelijke invloed op de gezondheid kunnen zijn: toename van hitte gerelateerde klachten en ziekten, minder sport en bewegen, verminderde landbouwproductie en toename van koraalsterfte. De afgelopen jaren nam de totale elektriciteitsproductie op het eiland toe terwijl het gebruik van hernieuwbare energie zoals windenergie en zonne-energie nog beperkt is. Slechts 10% van de huishoudens is aangesloten op het centrale rioleringsstelsel. Hierdoor maken veel huishoudens gebruik van septic tanks, wat een verhoogd risico op lekkend afvalwater met zich meebrengt en daarmee de bodem en het grondwater kan vervuilen.

Gezondheid & leefstijl

Dit hoofdstuk geeft de zelfgerapporteerde resultaten weer van inwoners van 15 jaar en ouder op Bonaire. Het richt zich op verschillende aspecten van leefstijl, waaronder voeding, sport, roken en alcoholgebruik, evenals de gezondheidsstatus ervaren gezondheid en gewicht.

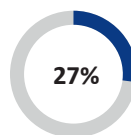
Ervaren gezondheid

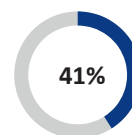
Ervaart hun gezondheid als (zeer) goed

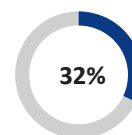
Overgewicht

Gezond gewicht

Overgewicht (BMI 25-30)

Obesitas (BMI ≥ 30)

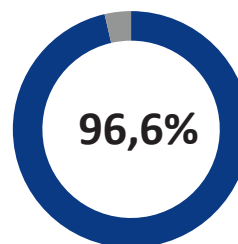
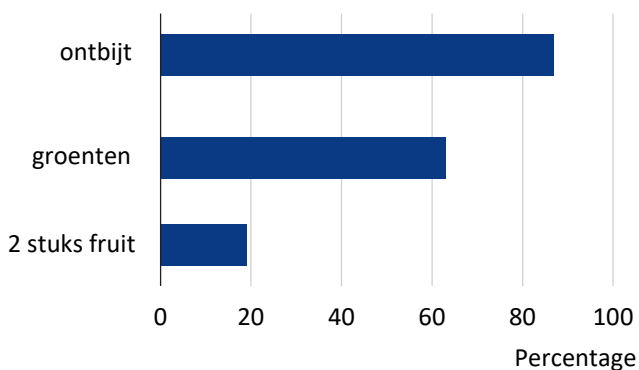
Gezondheid

Zo'n driekwart van de inwoners van 15 jaar en ouder ervaart zijn of haar gezondheid als goed. Daarnaast geeft ook driekwart van de inwoners aan overgewicht of obesitas te hebben, op basis van de door hen doorgegeven lengte en gewicht. Dit kan grote gevolgen hebben op de gezondheid en kwaliteit van leven van de inwoners.

Voeding

Eet minstens 5 dagen per week

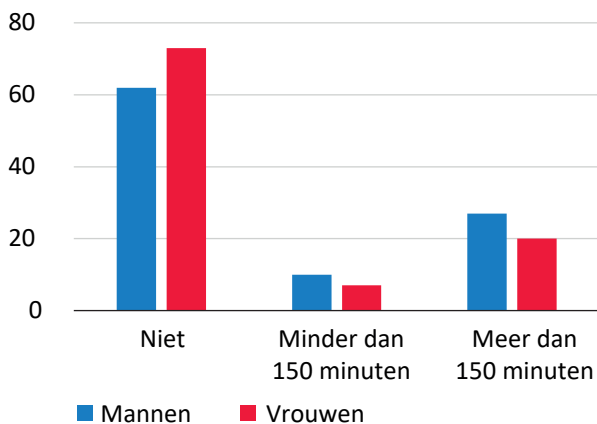

Eet vlees

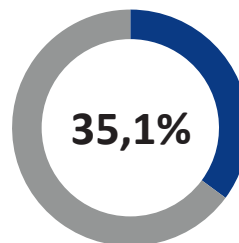

Sport

Percentage inwoners dat wekelijks aan sport doet

De richtlijn voor volwassenen is minstens 150 minuten per week matig intensieve inspanning.

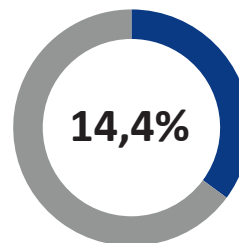
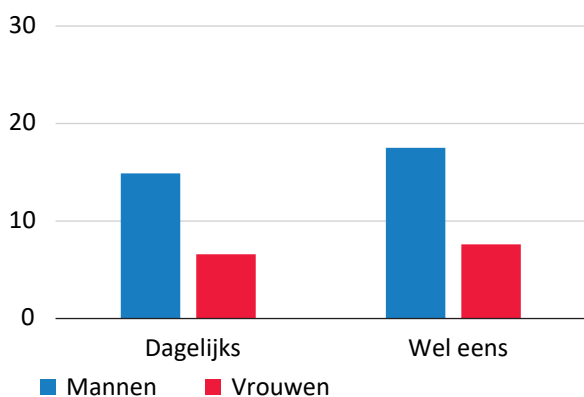

Beoefent minimaal 1 sport

Roken

Percentage

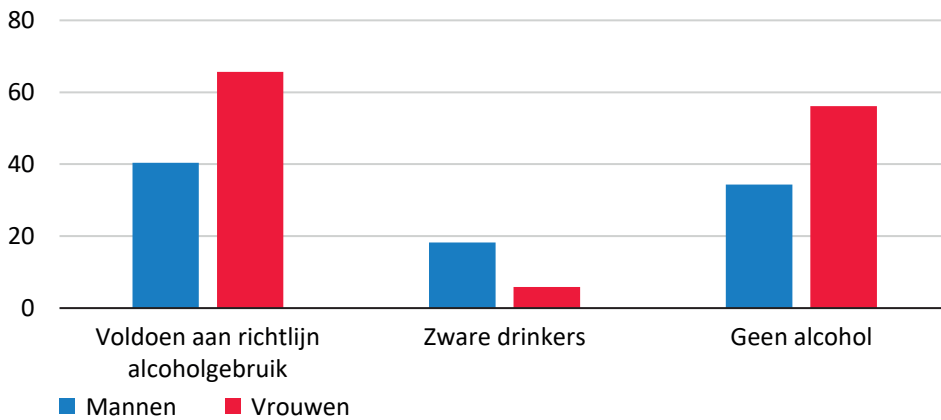

Dagelijks blootgesteld aan tabaksrook van anderen

Alcohol

Percentage

Geen alcohol: In de afgelopen 12 maanden.

Richtlijn alcohol: Geen alcohol drinken of maximaal 1 glas alcohol drinken per dag.

Norm zware drinker - mannen: 1 of meer dagen per week 6 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken.

Norm zware drinker - vrouwen: 1 of meer dagen per week 4 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken.

De groep die meer drinkt dan de richtlijn, maar geen zware drinker is, is niet gepresenteerd.

Leefstijl

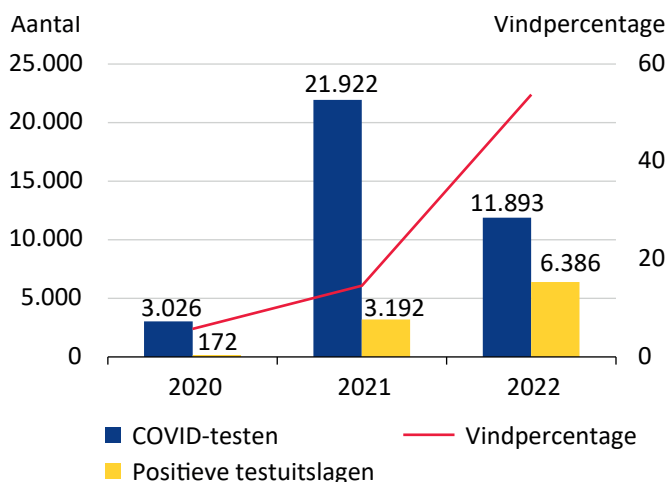
Inwoners van 15 jaar en ouder op Bonaire kunnen hun gezondheid verbeteren door een gezondere leefstijl aan te nemen. Het merendeel van de inwoners geeft aan dagelijks te ontbijten, maar slechts weinig inwoners voldoen aan de richtlijnen voor dagelijkse groente- en fruitinname. Mogelijk is dit een gevolg van de relatief hoge prijzen van gezonde voeding op het eiland. Ongeveer een kwart van de inwoners voldoet aan de beweegrichtlijn van minimaal 150 minuten sporten per week. Gegevens over beweeggedrag (naast sporten) zijn niet beschikbaar. Bovendien geeft 11% van de bevolking aan dagelijks te roken, terwijl 12% zware drinkers zijn. Mannen roken en drinken meer dan vrouwen. Om een vollediger beeld te kunnen schetsen van de leefstijl van inwoners is informatie over leefstijl van kinderen en gegevens over beweging, drugsgebruik, waterdrinken, slaapedrag, stress, ontspanning, relaties en zingeving nodig.

Infectieziekten

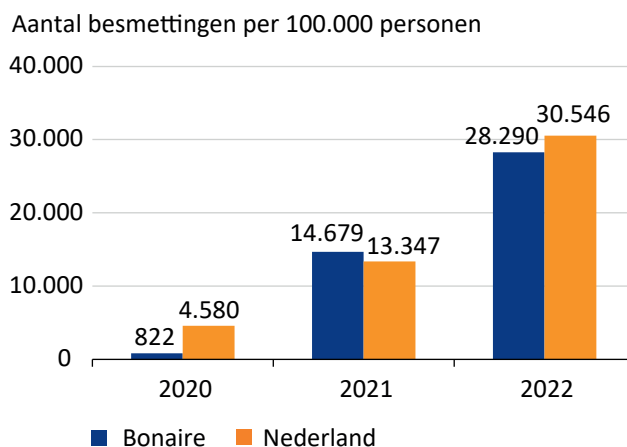
Infectieziektebestrijding is een cruciaal element van de werkzaamheden van de afdeling Publieke Gezondheid dat zich richt op het voorkomen, opsporen en beheersen van infectieziekten om de gezondheid en het welzijn van de samenleving te beschermen. Dit varieert van de, voor onze gemeenschap, bekende ziekten zoals griep en dengue tot nieuwe bedreigingen zoals tijdens de COVID-19-pandemie. Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste uitdagingen (voorkomen van infectieziekten) en activiteiten (vaccinaties en reizigersadviezen) voor de infectieziektebestrijding op Bonaire.

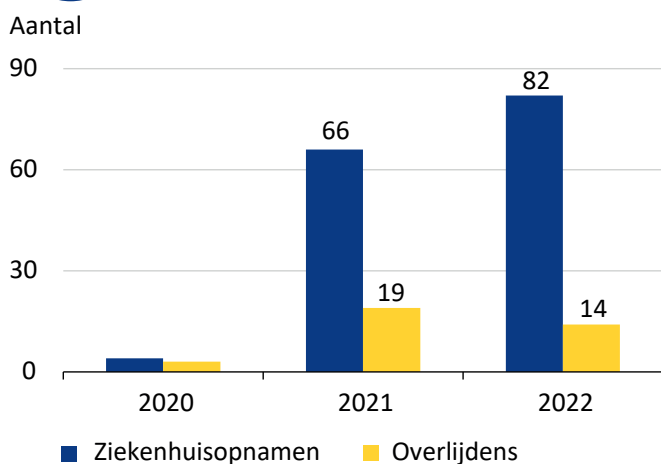
COVID-19 testen en testuitslagen

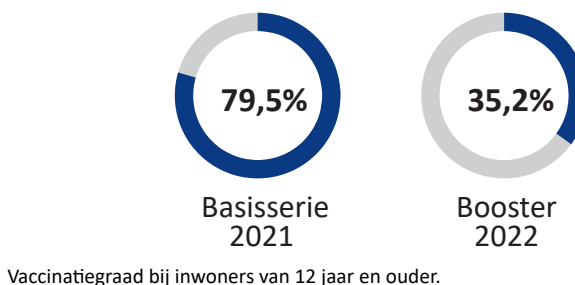
Aantal COVID-19 besmettingen

COVID-19 ziekenhuisopnamen en overlijdens

COVID-19 Vaccinatiegraad

Surveillance en monitoring

De afdeling Publieke Gezondheid (PG) monitort voortdurend de aanwezigheid van verschillende typen infecties, waaronder respiratoire, gastro-intestinale, neurologische, muggenoverdraagbare en andere zeldzamere infecties. Dit gebeurt op 2 manieren: via symptoomregistratie bij huisartsen en via testresultaten van laboratoria. Huisartsen registreren de symptomen of klachten van patiënten met mogelijke infectieziekten, wat vervolgens op niet-herleidbare basis doorgegeven wordt aan PG. Wekelijks delen de laboratoria gegevens over virusinfecties op het eiland waardoor inzicht verkregen wordt over welke virusinfecties rondgaan in de populatie. Bovendien melden laboratoria bepaalde infectieziekten vanwege wettelijke meldplicht. PG kan met deze informatie vroegtijdig maatregelen treffen om verdere verspreiding te voorkomen en de gezondheid van de burgers te beschermen.

Tijdens de COVID-19 pandemie tussen 2020 en 2022 was monitoring zeer belangrijk. In het eerste jaar werd er op Bonaire relatief weinig getest. De strikte (inreis)maatregelen hebben het virus relatief lang buiten de deur gehouden. Deze vertragingstrategie gaf het ziekenhuis de gelegenheid om de zorgcapaciteit uit te breiden ter voorbereiding op een mogelijke uitbraak. Daarbij was er in het beginstadium weinig testcapaciteit aanwezig op het eiland, wat mogelijk heeft bijgedragen aan het lage aantal vastgestelde COVID-19 besmettingen. Gedurende het tweede en derde jaar van de pandemie versoepelde Bonaire de reisbeperkingen, wat resulteerde in een aanzienlijke toename van COVID-19 infecties, ziekenhuisopnames en sterfgevallen. Hoewel de epidemie inmiddels voorbij is, wordt de infectiegraad nog steeds gemonitord.

Muggenoverdraagbare ziekten 2019-2022

10

Inwoners met Dengue,
Zika of Chikungunya
infecties in de periode
2019 tot en met 2022

2023 valt buiten de rapportageperiode voor muggenoverdraagbare ziekten. Aan het einde van 2023 zagen we een toename van het aantal Dengue infecties bij inwoners. Deze toename zal beschreven worden in de volgende Gezondheidsrapportage.

Muggenoverdraagbare ziekten

Op Bonaire komt de gelekoortsmug (*Aedes aegypti*) voor. Deze mug is de belangrijkste overdrager van ziekten zoals Chikungunya, Dengue en Zika. De laatste uitbraak van een muggenoverdraagbare ziekte betrof Zika in 2015-2016. In de tussentijd hebben weinig infecties van dergelijke virussen plaatsgevonden. De preventie van deze ziekten richt zich op het voorkomen van de voortplanting van de gelekoortsmug. De sectie Vector Controle van het Openbaar Lichaam Bonaire bestrijdt deze vectoren volgens richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) met controles, behandeling van broedplaatsen met natuurlijke middelen en door advies te geven aan inwoners. Het belangrijkste advies aan inwoners is om stilstaand water in en rondom het huis te vermijden, omdat de muggen daar hun eitjes leggen, en om zichzelf tijdens een uitbraak goed te beschermen tegen muggenbeten.

Vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma

Zuigelingen

DKTP - Hib - HepB	91,1%
BMR1	91,1%
BMR2	56,1%
MenACWY	89,5%
Pneu	89,9%
MKV (moeders)	59,8%

Kleuters

DKTP	56.7%
------	-------

Schoolkinderen

DTP	54,5%
BMR2	62,0%
HPV (meisjes)	16,4%

D(K)TP: difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis

Hib: Haemophilus influenzae type b-ziekte

HepB: hepatitis B

BMR1: bof, mazelen en rodehond, eerste vaccinatie

BMR2: de herhaalvaccinatie van BMR

MenACWY: Vaccinatie tegen meningokokken, veroorzaakt door typen A, C, W en Y

Pneu: Vaccinatie tegen pneumokokkenziekte

MKV (moeders): maternale kinkhoest vaccinatie

HPV (meisjes): Vaccinatie tegen humaan papillomavirus infectie

De vaccinatiegraad is gebaseerd op geregistreerde vaccinaties per persoon. De gerapporteerde cijfers zijn exclusief anonieme vaccinaties en er is geen rekening gehouden met immigratie en emigratie doordat er geen connectie is met de basisregistratie personen. Daardoor kan het een onderrapportage van de daadwerkelijke vaccinatiegraad betreffen. Zuigelingen (2 jaar) betreft het cohort van 2020, kleuters (5 jaar) betreft het cohort van 2017 en schoolkinderen (10 jaar) betreft het cohort van 2012.

Het percentage BMR2-vaccinaties voor 2-jarigen betreft een onderrapportage omdat de leeftijd voor vaccinatie per 2019 vervoegd is van 9 jaar naar 18 maanden.

Het percentage maternale kinkhoest vaccinaties is berekend op basis van het aantal geboortes per jaar. Hierin is geen rekening gehouden met meerlingen, waardoor het gerapporteerde percentage mogelijk lager zijn dan het werkelijke percentage MKV.

De vaccinatie tegen humaan papillomavirus infectie betreft meisjes die twee vaccinaties gehad hebben voor de leeftijd van 10 jaar oud.

Rijksvaccinatieprogramma

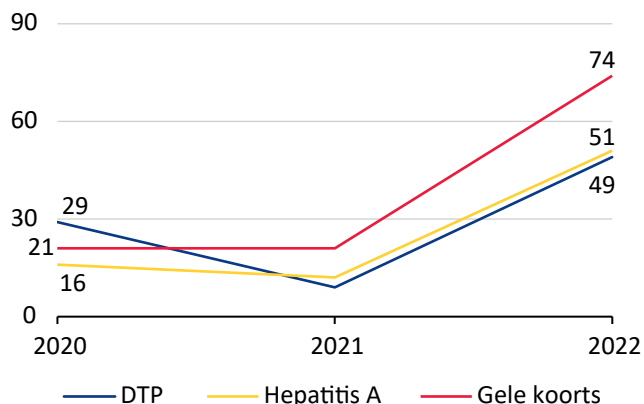
Vaccinatie is een essentiële pijler binnen infectieziektebestrijding om verspreiding van besmettelijke ziekten te voorkomen en daarmee het risico op ziekte, complicaties en sterfte te verminderen. Vaccins bieden bescherming aan zowel het individu als aan kwetsbare personen die niet gevaccineerd kunnen worden, door middel van groepsbescherming. Een hoge vaccinatiegraad is cruciaal om deze bescherming te waarborgen. Op Bonaire worden verschillende vaccinaties voor kinderen aangeboden via het Rijksvaccinatieprogramma. Daarnaast zijn er vaccinaties beschikbaar voor diverse doelgroepen, waaronder ouderen en reizigers.

Voor volwassenen zijn er vaccinatieprogramma's tegen griep en pneumokokken. De griepvaccinatie wordt elk jaar opnieuw verstrekt door huisartsen aan mensen van 60 jaar en ouder en aan risicogroepen. Betrouwbare gegevens over het aantal gegeven griepvaccinaties zijn niet beschikbaar voor de periode 2019-2022. De pneumokokkenvaccinatie startte in oktober 2022 en is daarom niet opgenomen in de rapportageperiode van 2019-2022.

Reizigersvaccinaties

Aantal afgegeven vaccins apotheken

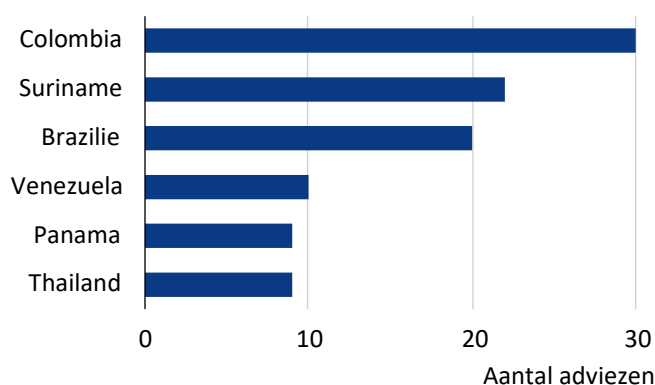

De data is afkomstig van slechts 3 apotheken. Data van 1 apotheek mist waardoor de resultaten niet volledig zijn. Het is onduidelijk welk percentage recepten de ontbrekende apotheek voor zijn rekening neemt en daarom moeten de resultaten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Reizigersadviezen

Top 6 landen reizigersadvies

Reizigers

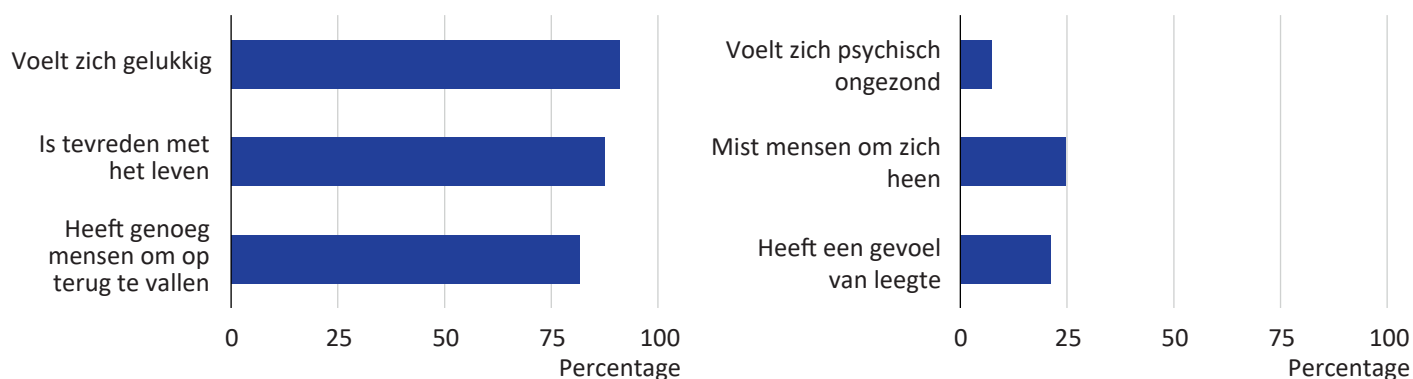
Inwoners die naar het buitenland reizen, kunnen bij de afdeling Publieke Gezondheid advies krijgen over gezondheidsrisico's en aanbevolen vaccinaties voor het betreffende land. Gedurende de afgelopen twee jaar waren de meeste adviezen gericht op reizigers naar Colombia, Suriname, Venezuela en Brazilië. De statistieken over verstrekte reizigersvaccinaties laten zien dat aan het einde van de COVID-19 periode (2022) het aantal reizen naar dergelijke landen sterk is toegenomen in vergelijking met 2020 en 2021.

Mentale gezondheid

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van diverse aspecten met betrekking tot de mentale gezondheid van inwoners op Bonaire. Het onderzoekt de zelfgerapporteerde ervaren mentale gezondheid onder de bevolking en belicht het zorggebruik binnen de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) bij Praktijkondersteuners Huisartsenzorg (POH) en Mental Health Caribbean (MHC). Verder worden medische uitzendingen voor mentale problematiek in kaart gebracht.

Ervaren mentale gezondheid

Zelfgerapporteerd door inwoners van 15 jaar en ouder.

Psychisch ongezond voelen: Verzamelindicator van 5 emoties: zenuwachtig, in de put, kalm, somber en gelukkig voelen.

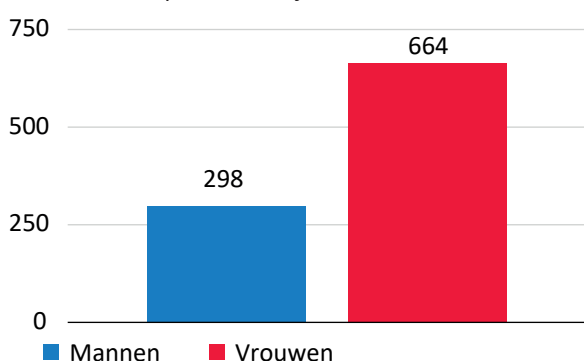
Ervaren mentale gezondheid

Een groot deel van de inwoners geeft aan zich gelukkig te voelen en tevreden met het leven te zijn. Hoewel het merendeel voldoende mensen heeft om op terug te vallen, geeft toch een kwart van de inwoners aan mensen om zich heen te missen en ervaart een op de vijf een gevoel van leegte.

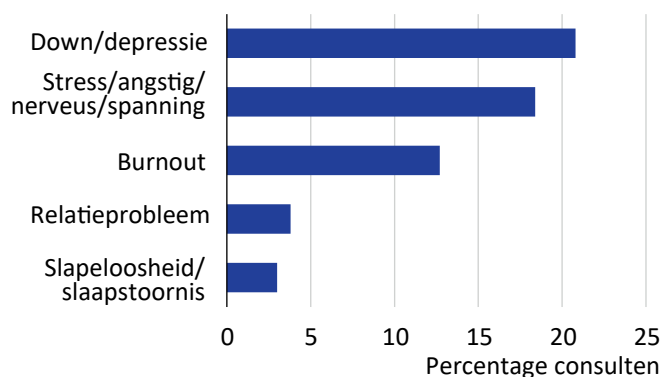

Geestelijke gezondheidszorg POH

Aantal unieke patiënten bij POH GGZ

Top-5 klachten

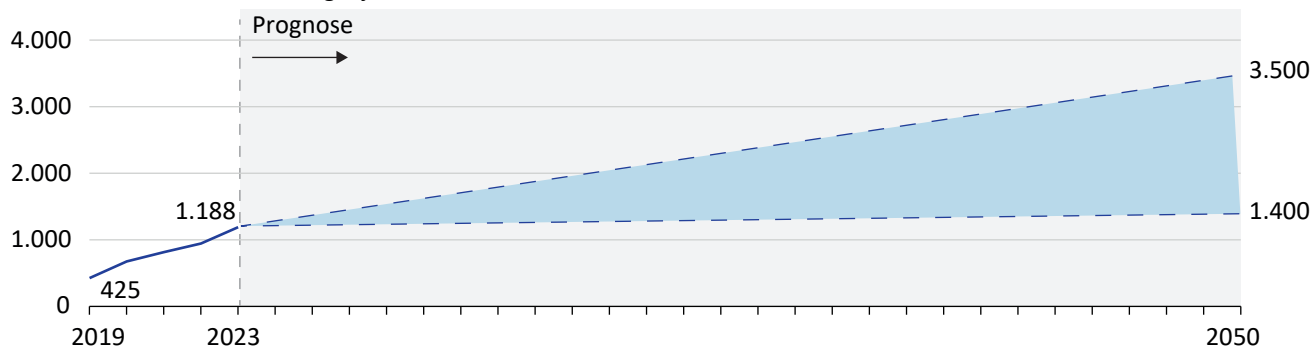
Geestelijke gezondheidszorg door POH

De praktijkondersteuners huisartsen op Bonaire ondersteunden zo'n 1000 inwoners met mentale klachten in 2023. De voornaamste klachten waarmee zij te maken kregen waren een down of depressief gevoel, stress en burn-out. Het merendeel van de cliënten zijn vrouwen. Wanneer een client niet geholpen kan worden door de POH dan wordt deze doorverwezen naar MHC.

Geestelijke gezondheidszorg MHC

Aantal cliënten in behandeling bij MHC

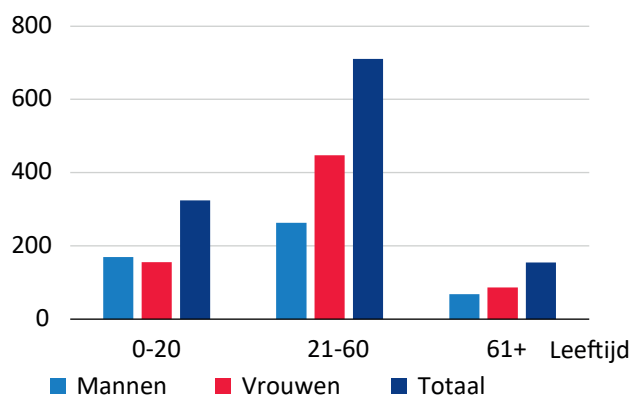

Voorspelling gebaseerd op de huidige clientpopulatie (5%), de groei van inwonersaantallen op Bonaire en wereldwijde prevalentie van GGZ-problematiek (12,5%).

Geestelijke gezondheidszorg MHC

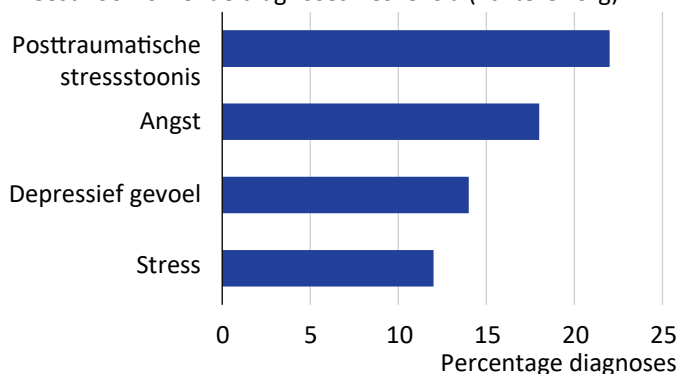
Aantal cliënten

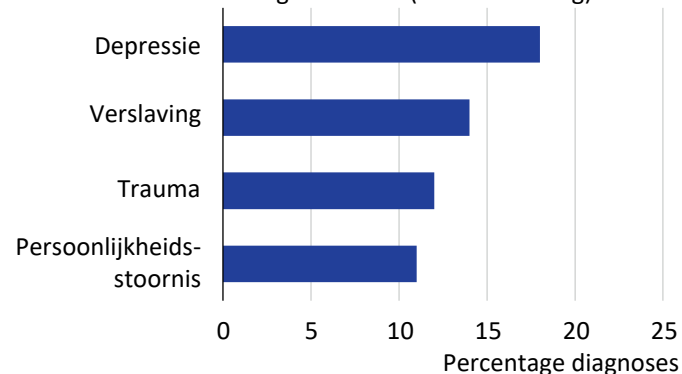

Meest voorkomende diagnoses MHC

Meest voorkomende diagnoses Resilensia (lichtere zorg)

Meest voorkomende diagnoses GGZ (zwaardere zorg)

Deze cijfers moeten met voorzichtigheid beoordeeld worden omdat die geen volledige weergave zijn van de daadwerkelijke psychiatrische diagnoses in de zorg bij MHC. Diagnoses bevat data uit Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

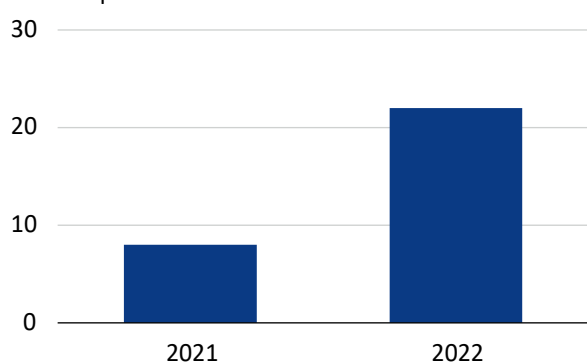
Geestelijke gezondheidszorg door MHC

Mental Health Caribbean biedt zorg aan inwoners van Bonaire die kampen met mentale problemen. De afgelopen jaren is het aantal cliënten dat bij MHC behandeld wordt verdubbeld, met een grote toename binnen de afdelingen Poli Volwassenen, Sentro Nos Perseveransia en Kind en Jeugd. Naar verwachting ligt het aantal personen dat behoefte heeft aan zorg nog hoger dan het huidige aantal cliënten, vanwege onder andere het stigma rond mentale gezondheid en de ervaren drempels in de toegang tot zorg. Ook in de toekomst verwacht MHC een grote toename in de zorgvraag, mede door demografische ontwikkelingen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de vergrijzende bevolking die steeds vaker een beroep gaat doen op de psychogeriatric. De meest voorkomende diagnoses binnen MHC zijn depressie, posttraumatische stressstoornis en verslaving.

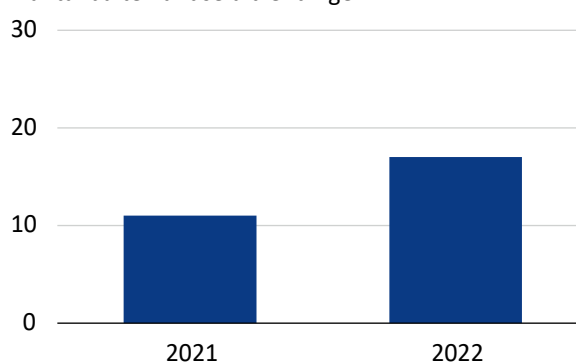

Psychiatrische opnames en uitzendingen

Aantal opnames Fundashon Mariadal

Aantal buitenlandse uitzendingen

Psychiatrische opnames en uitzendingen

Wanneer intensieve hulp nodig is kunnen cliënten worden opgenomen in het ziekenhuis op Bonaire of in een instelling in het buitenland voor psychiatrische behandeling. Opnames bij het ziekenhuis Fundashon Mariadal zijn vrijwillig, terwijl uitzendingen naar het buitenland meestal gedwongen plaatsvinden doordat hulp noodzakelijk is. De buitenlandse uitzendingen vinden meestal plaats naar Capriles Curaçao en een enkele keer naar PAAZ Curaçao of Respaldo Aruba.

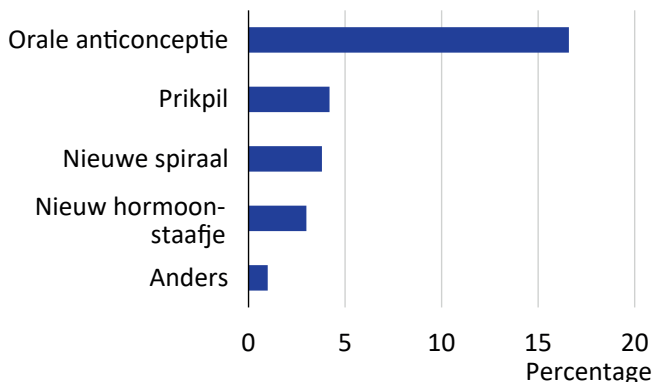
Seksuele en reproductieve gezondheid

Seksuele en reproductieve gezondheid is een belangrijk onderdeel van het algehele welzijn van individuen en gemeenschappen. Het omvat een breed scala aan onderwerpen, waaronder het stimuleren van het beleven van seksualiteit op een vrije en veilige manier, voorkomen en behandelen van seksueel overdraagbare aandoeningen (Soa's), goede toegang tot anticonceptie, bevordering van bewuste gezinsplanning, bieden van prenatale zorg, veilige bevallingen en postnatale zorg. Dit hoofdstuk verkent de huidige stand van zaken binnen dit thema.

Soorten anticonceptie bij vrouwen

Van het totaal aantal vrouwen tussen 15 en 50 jaar

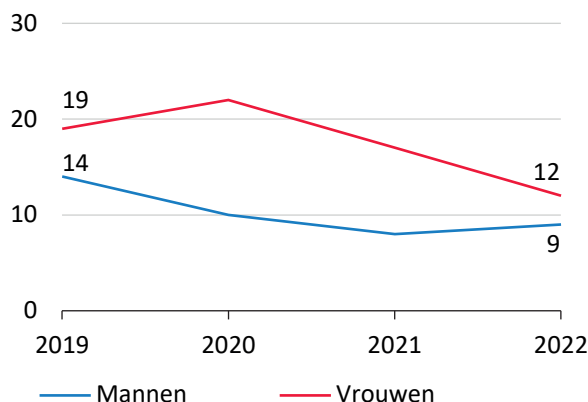
De data is afkomstig van slechts 3 apotheken. Data van 1 apotheek mist waardoor de resultaten niet volledig zijn. Het is onduidelijk welk percentage recepten de ontbrekende apotheek voor zijn rekening neemt en daarom moeten de resultaten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Nieuw: Aantallen spiralen en hormoonstaafjes gezet in 2022. Deze blijven vaak langer dan een jaar in het lichaam zitten.

Sterilisatie

Aantal uitgevoerde sterilisaties

Operatief dichtmaken of doornemen van eileiders of zaadleiters. Gevallen waarbij de eileider voor een andere reden dan anticonceptie is weggehaald zijn niet meegenomen.

Condoms

3.219

condoms verkocht bij
condoomautomaten

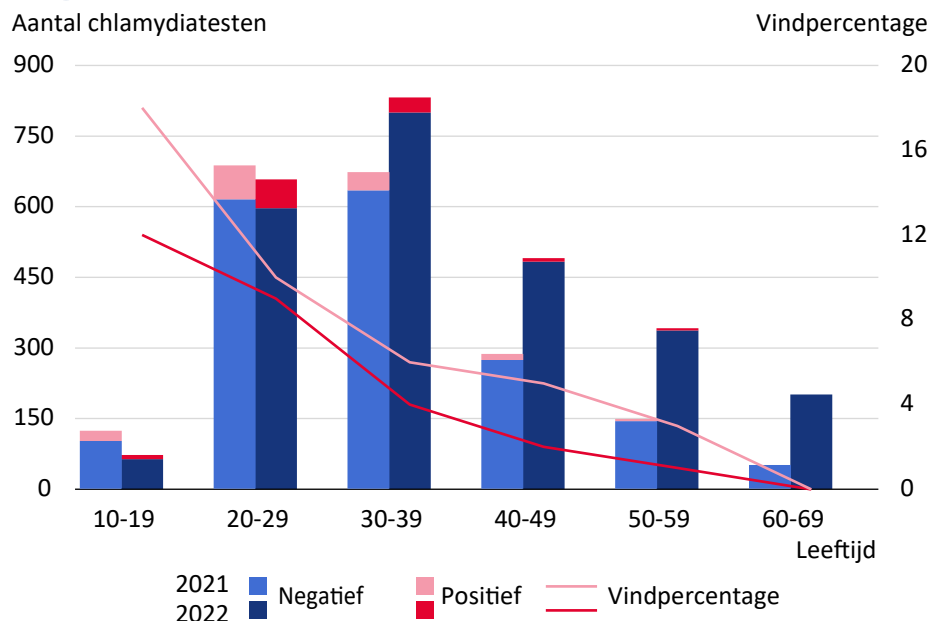
Verkoop tussen april 2022 en april 2023.

Anticonceptie

Het gebruik van anticonceptie is de afgelopen jaren licht gestegen. Orale anticonceptie blijkt de meest gebruikte vorm. Het aantal sterilisaties ter anticonceptie is echter zowel bij mannen als bij vrouwen licht afgenomen. Het gebruik van condoms is niet nauwkeurig meetbaar omdat deze buiten apotheken verkrijgbaar zijn. Wel zijn er condoomautomaten geplaatst op verschillende locaties op Bonaire. De verkoop hiervan varieert per maand.

Chlamydia

HIV

	Aantal Patiënten	Percentage
Bonaire	66	0,3%
Nederland	21.399	0,12%

Aantal: aantal patiënten met HIV dat onder behandeling is.

Percentage: Aantal inwoners met HIV dat onder behandeling is als percentage van de totale bevolking.

Percentage Bonaire: Geschat percentage dat gebaseerd is op enkel gediagnosticeerde gevallen. Het totale aantal inwoners met HIV op Bonaire is onbekend.

SOA's

Het aantal uitgevoerde chlamydiatesten is in de afgelopen jaren gestegen, maar opvallend genoeg is het aantal tests onder jongeren (10-19 jaar) juist afgenomen. Ondanks de daling bij jongeren is de kans op het vinden van een positieve test (vindkans) onder deze groep het hoogst. Bij het testen op Chlamydia wordt doorgaans ook getest op Gonorrhoe, waarbij het percentage positieve Gonorrhoe-testen 0,7% bedraagt. Het voorkomen van HIV is op Bonaire twee keer zo hoog als in Europees Nederland, maar lager dan de gemiddelde prevalentie in het caribisch gebied (rekening houdend met de bevolkingsgrootte).

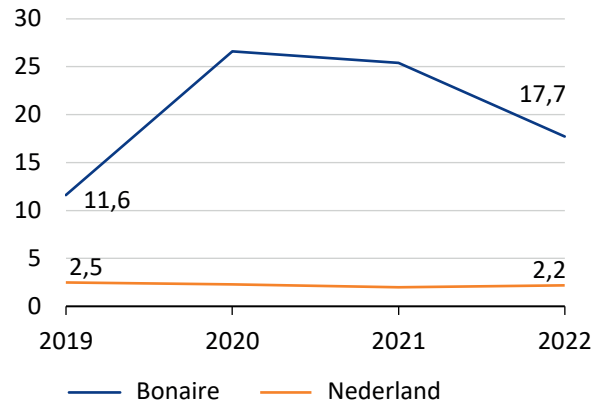
Tienerzwangerschappen

Gemiddelde leeftijd tienermoeders

18,2 jaar

Aantal moeders dat bevallen is in de leeftijd van 15 tot en met 19 jaar.

Aantal tienerzwangerschappen per 1.000 15-19 jarigen

Bonaire: Door de kleine omvang van Bonaire is het cijfer erg gevoelig. Het aantal tienerzwangerschappen per 1.000 meisjes fluctueert daardoor veel van jaar tot jaar.

Nederland: Het aantal levend geboren kinderen per jaar van moeders jonger dan 20 jaar. Hierbij is geen rekening gehouden met meerlingen, waardoor het cijfer een overschatting kan zijn van het werkelijke aantal tienerzwangerschappen. Daarnaast zijn zwangerschappen met een overleden kind niet meegerekend.

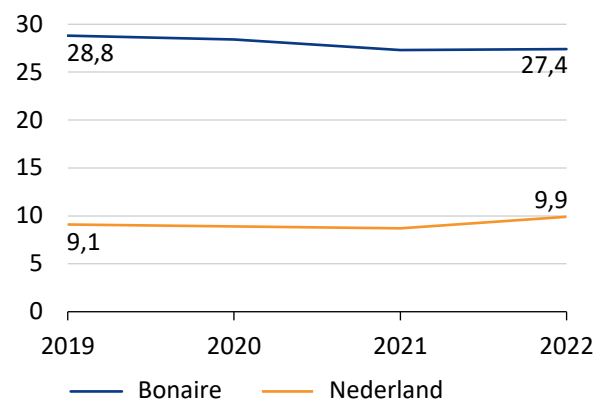
Zwangerschapsafbrekingen

Gemiddelde leeftijd moeders bij zwangerschapsafbreking

Bij de huisarts **29,3** jaar

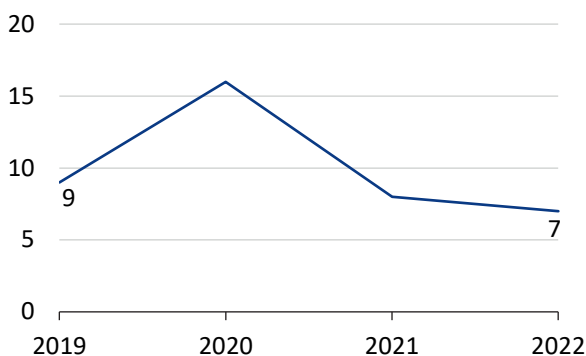
In het ziekenhuis **24,0** jaar

Aantal zwangerschapsafbrekingen per 1.000 vrouwen van 15-44 jaar

Vroeggeboortes

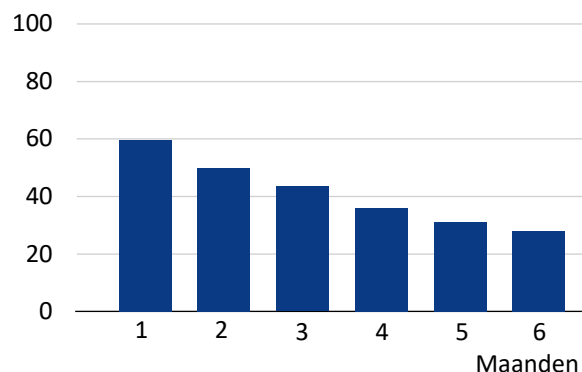
Aantal vroeggeboortes (eerder dan 36 weken)

Borstvoeding

Percentage moeders dat borstvoeding geeft

Het percentage borstvoeding is berekend aan de hand van het aantal geboortes per jaar. Hierin is geen rekening gehouden met meerlingen, waardoor de percentages een onderrapportage kunnen zijn van het werkelijke percentage borstvoeding.

Moeder en kind

Het aantal tienerzwangerschappen op Bonaire varieerde de afgelopen 4 jaar. Het aantal is hoger dan het aantal tienerzwangerschappen in Nederland, maar deze cijfers kunnen niet goed vergeleken worden.

De afgelopen vier jaar is het aantal zwangerschapsafbrekingen op Bonaire ongeveer gelijk gebleven, met uitzondering van een dip in 2021. Het aantal zwangerschapsafbrekingen is drie keer hoger dan in Nederland.

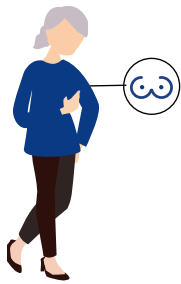
Er hebben zich 7 vroeggeboortes voorgedaan bij baby's die jonger waren dan 36 weken. Deze vroeggeboortes vinden niet plaats op Bonaire; de moeders worden overgevlogen naar een buitenlands ziekenhuis.

Het geven van borstvoeding wordt door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) aanbevolen voor moeders van kinderen tot 6 maanden. Op Bonaire geeft ongeveer 60% van de moeders nog borstvoeding na 4 weken, maar dit percentage neemt af tot 28% bij 6 maanden.

Ziekte & zorggebruik

Dit hoofdstuk belicht de prevalentie van chronische, niet-overdraagbare ziekten en de verleende zorg voor deze aandoeningen. De gegevens zijn afkomstig uit een verscheidenheid aan bronnen, waaronder zelfgerapporteerde gegevens, huisartsenpraktijken, het ziekenhuis, apotheken en van de zorgverzekeraar. Deze brede set van gegevens biedt inzicht in de actuele stand van zaken op het gebied van ziekte en zorggebruik.

Borstkankerscreening

Aantal vrouwen gescreend
juni 2021 - juni 2022

995

Detectiepercentage

0,4%

Detectiepercentage: Aantal vrouwen waarbij borstkanker of baarmoederhalskanker (of een voorstadium daarvan) gediagnosticeerd is, als percentage van het totaal aantal gescreende vrouwen.

Baarmoederhalscreening

Aantal vrouwen gescreend
nov 2022 - nov 2023

560

Detectiepercentage

1,4%

Hielprikscreening

Deelnamepercentage
2022

98%

Detectiepercentage

0,9%

Detectiepercentage: Aantal kinderen waarbij een aandoening gediagnosticeerd is, als percentage van het totaal aantal gescreende kinderen.

Bevolkingsonderzoek en hielprik screening

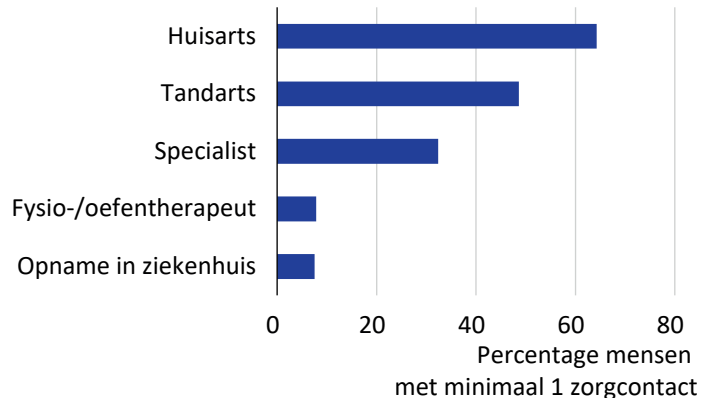
Sinds 2019 worden op Bonaire bevolkingsonderzoeken naar borstkanker uitgevoerd bij vrouwen tussen 50 en 75 jaar, gevolgd door het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker bij vrouwen tussen 30 en 60 jaar dat in 2022 van start ging. In 0,4% van de borstkankerscreeningen en 1,4% van de baarmoederhalskankerscreeningen wordt kanker of een voorstadium daarvan gediagnosticeerd. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) onderzoekt momenteel de mogelijkheid om ook het bevolkingsonderzoek naar darmkanker te starten op Bonaire.

Sinds 2015 wordt een hielprik screening uitgevoerd kort na de geboorte van een baby om vroegtijdig aandoeningen en aangeboren afwijkingen op te sporen. Van de uitgevoerde screenings heeft 0,9% geleid tot de opsporing van een aandoening of afwijking.

Zelfgerapporteerd zorggebruik

Zorggebruik in de afgelopen 12 maanden

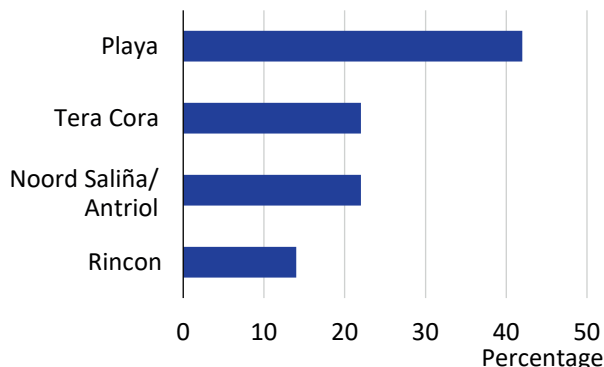

Zelfgerapporteerd door inwoners vanaf 15 jaar.

Huisartsenzorg

Ingeschreven patiënten per huisartsenpraktijk

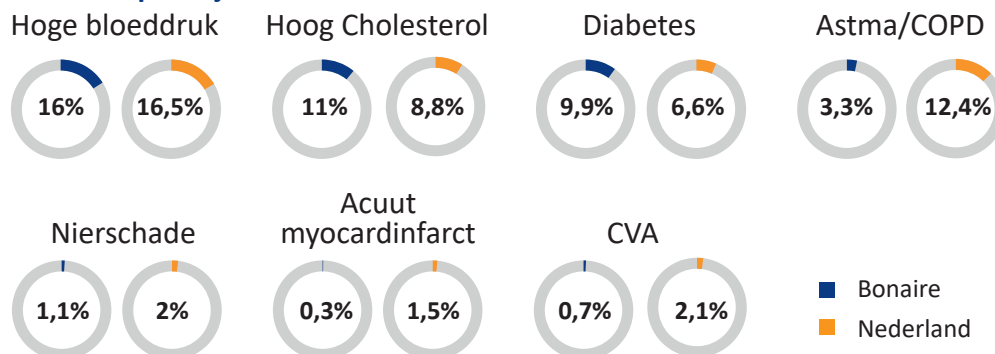
Gemiddeld aantal consulten per patiënt

4,2

Zelfgerapporteerd zorggebruik

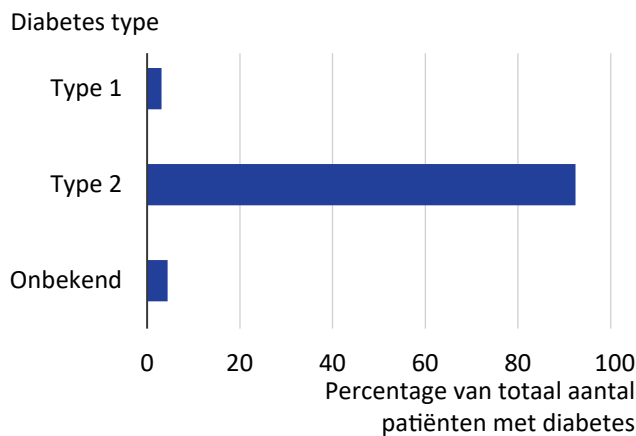
Een steekproef van inwoners van 15 jaar en ouder is gevraagd naar hun zorggebruik. Meer dan de helft van de inwoners bezocht het afgelopen jaar de huisarts, met een gemiddelde van 7 bezoeken per jaar. Daarnaast geeft een derde van de inwoners aan het afgelopen jaar een medisch specialist te hebben bezocht. Ondanks dat tandartsbezoeken niet vergoed wordt door de zorgverzekering, zegt de helft van de inwoners naar de tandarts te zijn geweest in het afgelopen jaar.

Aandoeningen in de huisartsenpraktijk

Percentage van de totale huisartspopulatie (prevalentie)

Diabetes

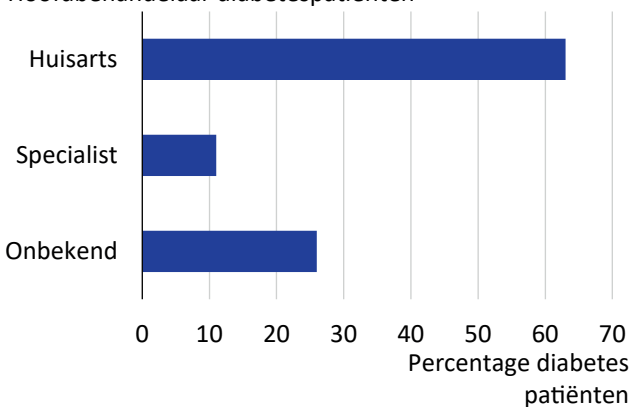

Aantal amputaties bij diabetes

23

Aantallen weergeven geen exacte prevalentie maar een benadering van het aantal patiënten met de betreffende aandoening. Aantallen over de periode 01-01-2023 t/m 07-12-2023.

Hoofdbehandelaar diabetespatiënten

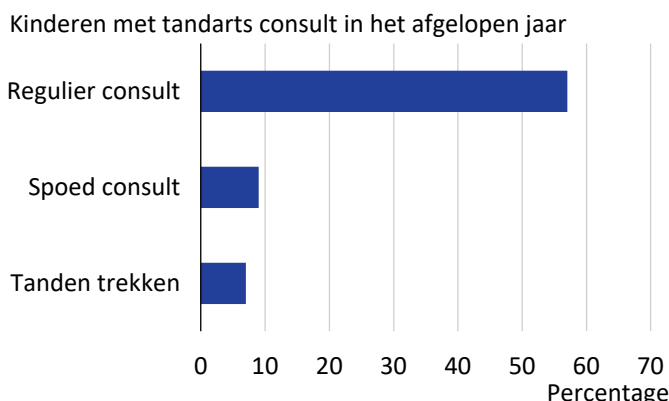

Diabetes, hart- en vaatziekten en astma/COPD

De huisartsenpraktijken op Bonaire leggen extra nadruk op zorgprogramma's voor diabetes mellitus, hart- en vaatziekten en astma/COPD, waarbij zij het voorkomen van deze ziekten monitoren. Ongeveer 10% van de huisartspopulatie heeft diabetes, in vergelijking met zo'n 7% in Nederland. Het is belangrijk dat diabetes zorgvuldig gemonitord en behandeld wordt, gezien de grote gezondheidsrisico's die eraan verbonden zijn. Bij 26% van de patiënten met diabetes is in het afgelopen jaar niet bij de huisarts geregistreerd wie de hoofdbehandelaar is. Dit suggereert dat zij mogelijk geen passende behandeling ontvangt, met gezondheidsrisico's als gevolg. In 2022 hebben 23 diabetespatiënten amputaties ondergaan, wat benadrukt waarom vroegtijdige behandeling cruciaal is.

Tegelijkertijd hebben hart- en vaatziekten een aanzienlijke invloed op de gezondheid van mensen. Toch is op Bonaire de prevalentie bij de huisarts lager dan de prevalentie in Nederland. Voornamelijk het acuut myocardinfarct is op Bonaire minder vaak gemeten dan in Nederland. Daarentegen komt de gerelateerde aandoening vetstofwisselingsstoornis (hoog cholesterol) op Bonaire vaker voor dan in Nederland.

Tandheelkundige zorg

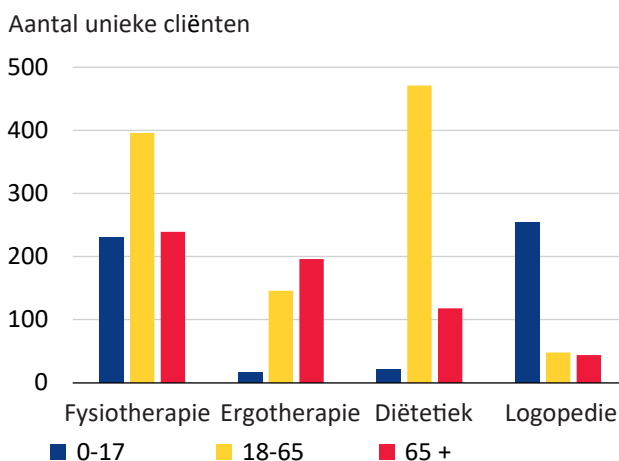

Cijfers zijn afgeleid van de financiële administratie van ZJCN en hebben niet als doel om zorggebruik te monitoren. Daarbij betreft de data enkel verzekerde inwoners. Hierdoor kan het afwijken van werkelijke patiëntaantallen.

Tandheelkundige zorg

Tandheelkundige zorg speelt een belangrijke rol in de gezondheid van inwoners. Financiële declaraties bij ZJCN bieden inzicht in het tandartsbezoek onder kinderen. Dit is niet beschikbaar voor volwassenen aangezien tandartsenzorg voor hen niet standaard vergoed wordt. Uit de data blijkt dat 57% van de kinderen tot en met 17 jaar in 2022 de tandarts bezocht voor een regulier consult. Bovendien bezocht 9% de tandarts voor spoedeisende situaties. Het streefpercentage voor reguliere consulten zou ideaal gezien 100% zijn voor zowel kinderen als volwassenen, aangezien dit van cruciaal belang is om tandproblemen op korte en lange termijn te voorkomen.

Paramedische zorg

Fysiotherapie, ergotherapie, diëtetiek en logopedie: Cijfers zijn afgeleid van de financiële administratie van ZJCN en hebben niet als doel om zorggebruik te monitoren. Daarbij betreft de data enkel vergoede zorg voor verzekerde inwoners.

Fysiotherapie: 0-17 jaar betreft chronische en reguliere fysiotherapie. Vanaf 18 jaar betreft het enkel de groep revalidatie fysiotherapie.

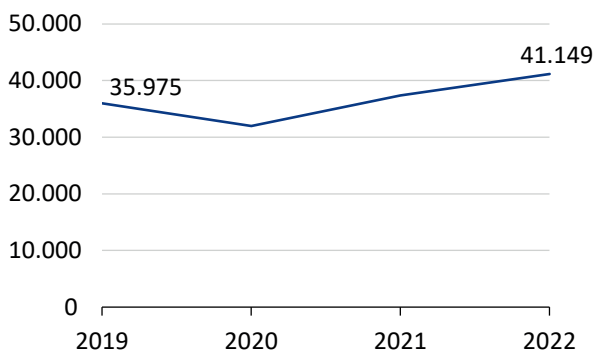
Paramedische zorg

Uit de declaratiegegevens van ZJCN zijn tevens inzichten verkregen over het gebruik van paramedische zorg in diverse leeftijdsgroepen. Bij kinderen blijkt logopedie het meest gebruikte type paramedische zorg te zijn, gevolgd door fysiotherapie. Voor volwassenen is diëtetiek het meest gebruikte type paramedische zorg, gevolgd door fysiotherapie. Onder 65-plussers blijkt fysiotherapie de meest benutte vorm van paramedische zorg te zijn, gevolgd door ergotherapie. Gegevens over verschillende type aandoeningen en het typen patiënten die er gebruik van maken ontbreken.

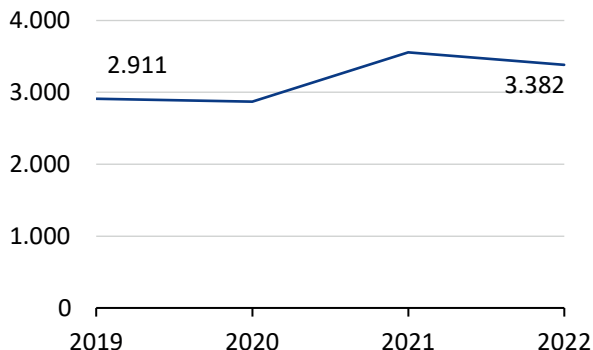
Zorgconsultaties tweedelijnszorg

Aantal zorgconsulten bij de medisch specialist

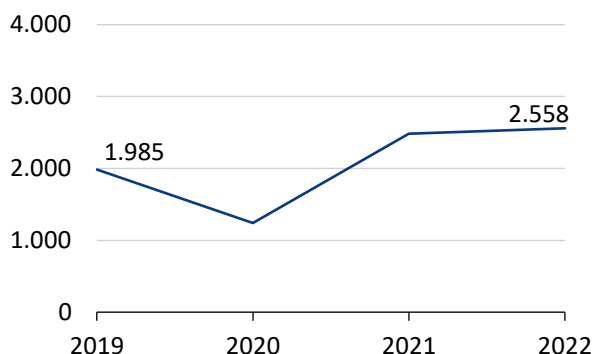
Ziekenhuisopnamen

Aantal ziekenhuisopnames

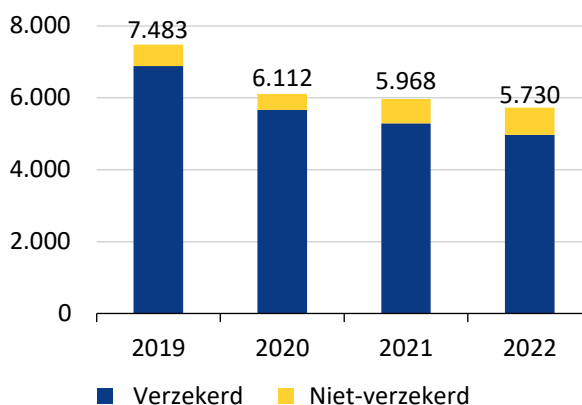
Operatieve ingrepen

Aantal operatieve ingrepen

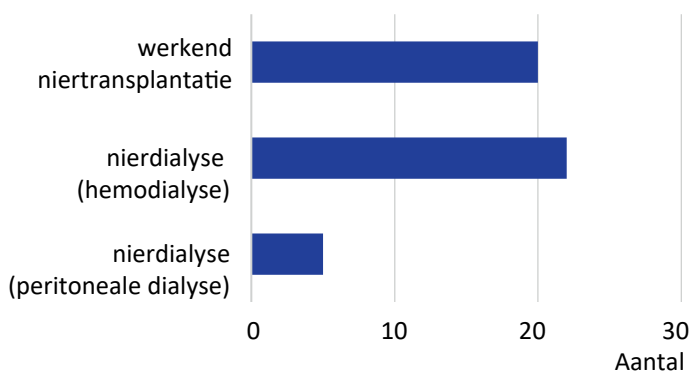
Spoedeisende hulp

Aantal spoedpresentaties op de spoedeisende hulp

Nefrologie

Patiënten met ...

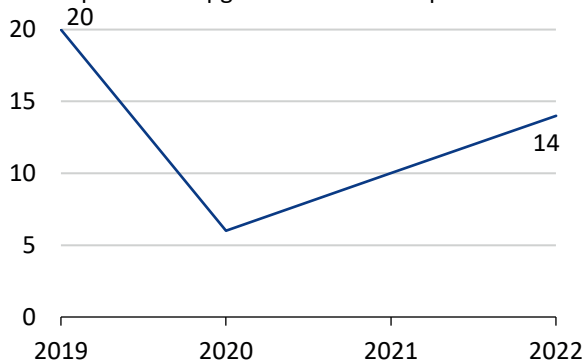
Oncologie

55
nieuwe patiënten met kanker in 2022

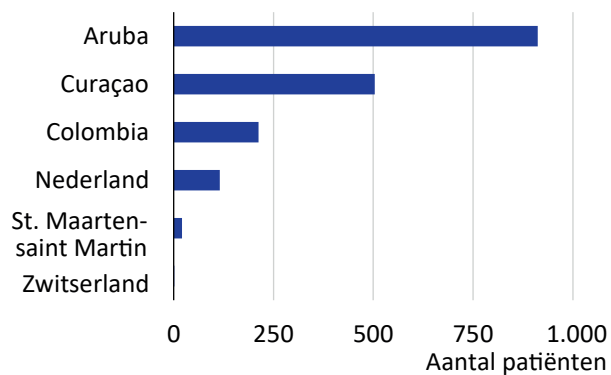
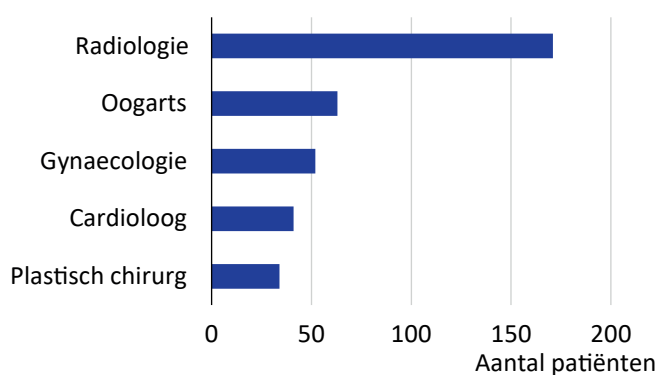

Duikincidenten

Aantal patiënten opgenomen in decompressieruimte

Medische uitzendingen naar het buitenland

Tweedelijnszorg

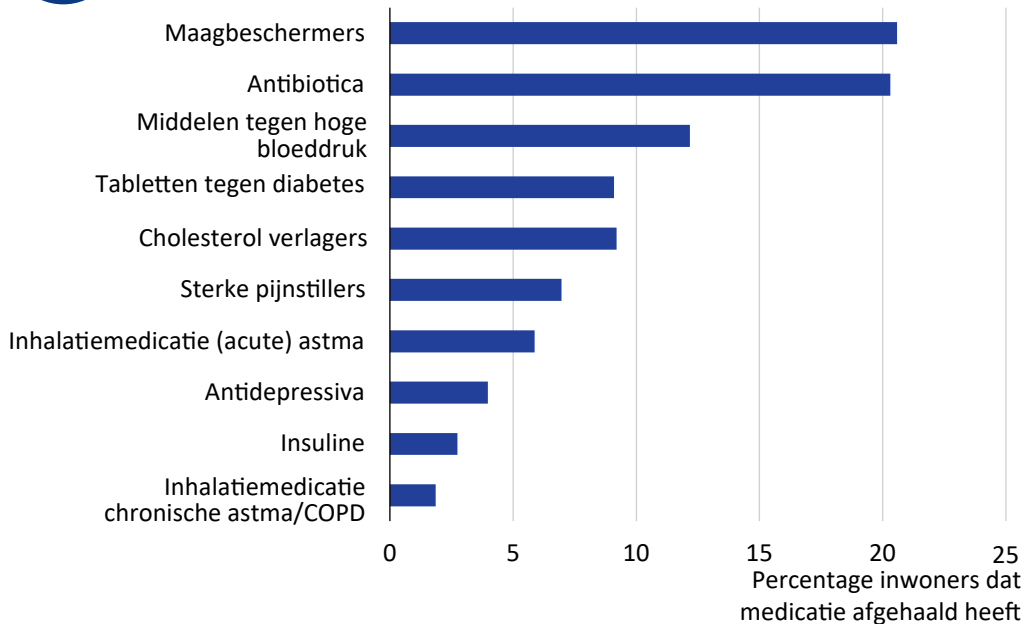
Het zorggebruik in de tweedelijnszorg op Bonaire vertoont over het algemeen een stijgende trend, met uitzondering van dalingen in 2020, veroorzaakt door de coronapandemie. Tussen 2019 en 2022 is het aantal ziekenhuisopnames gestegen, met uitzondering van 2022, waar een lichte daling te zien is. Gemiddeld duurde een ziekenhuisopname ongeveer 2,5 dag. Ook het aantal bezoeken aan medisch specialisten en uitgevoerde operaties is toegenomen over de jaren. De relatie tussen de toename in zorggebruik en de bevolkingsgroei is hierbij niet onderzocht.

Opmerkelijk is de afname van spoedpresentaties op de eerste hulp, vermoedelijk veroorzaakt door de COVID-19 pandemie. In 2022 is het percentage niet-verzekerde patiënten op de eerste hulp 13%, in vergelijking met 8% in 2019. Daarnaast is er een opvallende daling in het aantal duikincidenten met opname in de decompressieruimte, ondanks het herstel van het toerisme na de coronapandemie in 2022.

Niet alle typen specialistische zorg zijn beschikbaar op Bonaire, waardoor patiënten soms uitgezonden worden naar het buitenland. De meeste uitzendingen vinden plaats voor radiologie en de meeste uitzendingen gaan naar Aruba of Curaçao. De samenwerking met buureilanden is noodzakelijk om volledige en diverse zorg te kunnen bieden aan de inwoners van Bonaire.

Farmaceutische zorg

Percentage van het totaal aantal inwoners op Bonaire. De data is afkomstig van slechts 3 apotheken. Data van 1 apotheek mist waardoor de resultaten niet volledig zijn. Het is onduidelijk welk percentage recepten de ontbrekende apotheek voor zijn rekening neemt en daarom moeten de resultaten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Farmaceutische zorg

Zo'n 20% van de inwoners heeft in 2022 antibiotica gehaald. Eveneens 20% heeft maagbeschermers gehaald. Daarnaast heeft zo'n 10% antihypertensiva, bloedglucose verlagende middelen of cholesterolverlagende middelen gehaald bij de apotheek. Deze cijfers zijn iets lager dan het percentage inwoners dat volgens huisartsen last heeft van hypertensie, diabetes mellitus en een verhoogd cholesterolgehalte. Niet alle patiënten zullen medicatie gebruiken en de data van 1 apotheek mist in deze cijfers waardoor de percentages kunnen afwijken van de werkelijkheid.

Onnatuurlijke overlijdens

21

Onnatuurlijke overlijdens in 2022

Onnatuurlijke overlijdens

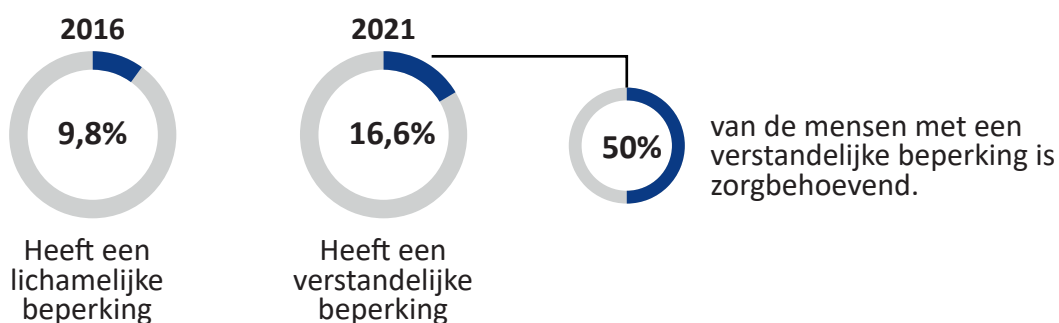
Onnatuurlijke overlijdens omvatten verschillende doodsoorzaken, namelijk verdrinking, duikongevallen, overlijden na snorkelen, verkeersongevallen, suïcide, euthanasie en geweldsdelicten. Het totale aantal overlijdens (inclusief natuurlijke overlijdens) staat omschreven in het hoofdstuk Demografie, maar hiervan ontbreekt inzicht in de specifieke doodsoorzaken.

Langdurige zorg

Een blik op de ondersteuning en zorgverlening aan inwoners met een beperking, de rol van mantelzorg en de beschikbaarheid van hospicezorg en respijtzorg. Deze cijfers geven inzicht in de zorginfrastructuur voor kwetsbare groepen op Bonaire.

Beperkingen

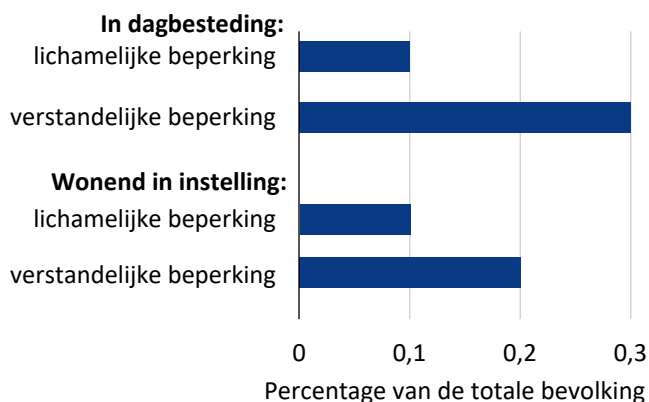
Lichamelijke beperking: Geschat percentage inwoners met beperkingen in horen, zien, mobiliteit en activiteiten van het dagelijks leven.

Verstandelijke beperking: Geschat percentage inwoners met een IQ lager dan 85.

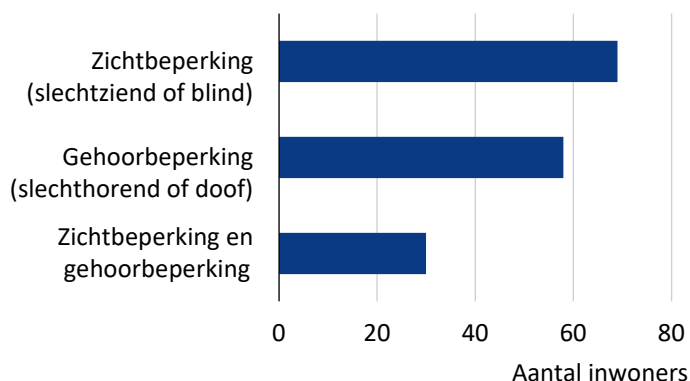
Verstandelijke beperking en zorgbehoevend: Geschat percentage inwoners met een IQ lager dan 85 en geen probleemoplossend vermogen.

Leven met beperkingen

Zicht- of gehoorbeperking

Voorzieningen

Aantal ouderen, mensen met beperking of chronische ziekte:

Inwoners met een beperking

De exacte aantallen van inwoners met een verstandelijke of lichamelijke beperking zijn niet bekend voor Bonaire, daarom wordt gewerkt met schattingen. Slechts een klein deel van de personen met een beperking verblijft in een instelling of maakt gebruik van dagbesteding. Het aantal inwoners met een auditieve of visuele beperking is wel bekend en wordt ondersteund door de ZW-groep.

Mantelzorg

8.000

geschatte aantal mantelzorgers

250-350

mantelzorgers zijn in contact met Stichting Mantelzorg Bonaire

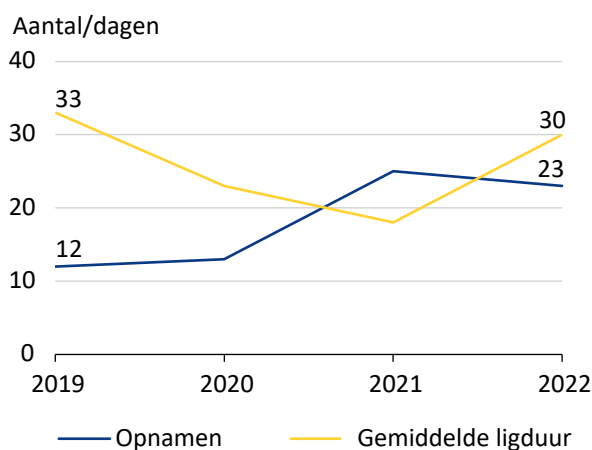
Gebaseerd op de schatting dat minimaal 1 op de 3 inwoners mantelzorger is.

Mantelzorg

Mantelzorg is zorg die mensen vrijwillig en onbetaald verlenen aan mensen met fysieke, verstandelijke of psychische beperkingen in hun familie, huishouden of sociale netwerk. Het gaat om zorg die meer is dan in een persoonlijke relatie gebruikelijk is. Concrete aantallen mantelzorgers op Bonaire zijn niet bekend. Gezien de Nederlandse statistieken is minimaal een derde van de inwoners mantelzorger. Verwacht wordt dat dit aantal op Bonaire hoger ligt vanwege beperkte zorgvoorzieningen. Naar verwachting zal het aantal mantelzorgers in de toekomst toenemen, vooral gezien de stijging van het aantal ouderen. Dit legt druk op zowel het aantal beschikbare mantelzorgers als de zorgsector.

Hospice

Hospice

Hospice Kas Flamboyan ervaarde in 2021 een aanzienlijke stijging in het aantal bij hun aanwezige terminale clienten. Deze toename is toe te schrijven aan een grotere naamsbekendheid en veranderingen in hun voorwaarden en werkwijze. De gemiddelde ligduur in het hospice was in 2019 en 2022 ongeveer een maand. Echter, in 2020 en 2021 was dit een stuk korter, respectievelijk 23 en 18 dagen.

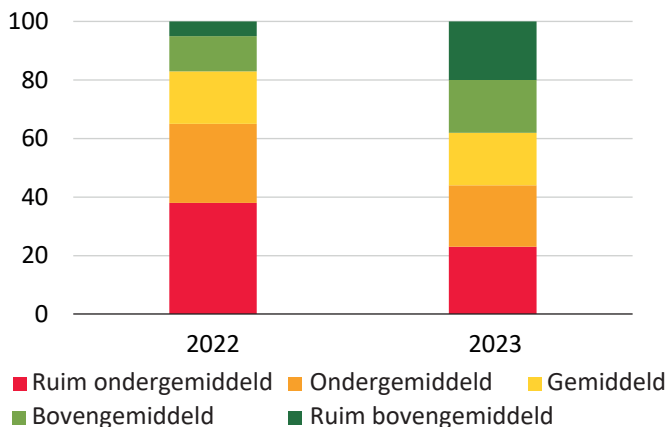
Jongeren

Dit hoofdstuk geeft de beweegvaardigheid weer van basisscholieren en de zelfgerapporteerde gezondheidstoestand van jongeren tussen 13 en 17 jaar op middelbare scholen en het MBO op Bonaire. Hun gezondheidsgedrag en beschermende factoren met betrekking tot ziekte en sterfte zijn geïnventariseerd aan de hand van de Global School-based Student Health Survey.

Bewegen en sport

Percentage leerlingen met hun score op beweegvaardigheid

Beweegvaardigheid: Gemeten bij basisscholieren in groep 3 tot en met 8 van alle basisscholen op Bonaire. Scores zijn vergeleken met normscores die behaald zijn door kinderen in een vergelijkbare groep uit een groot onderzoek in Nederland.

Global School Health Survey 2023

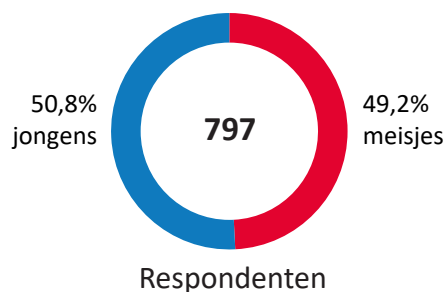
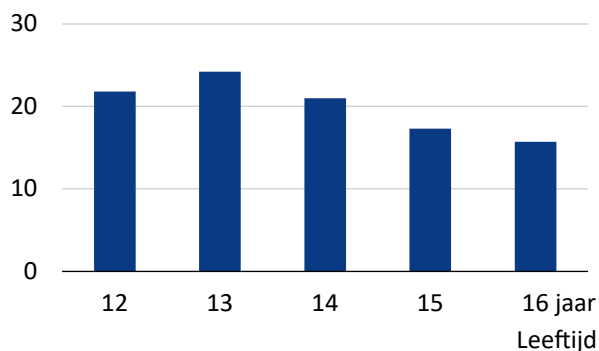

PAHO

Respondenten

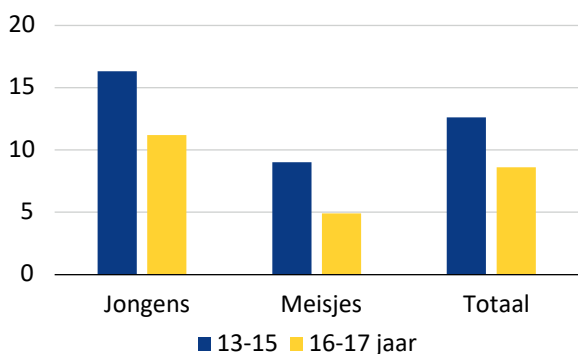
Percentage

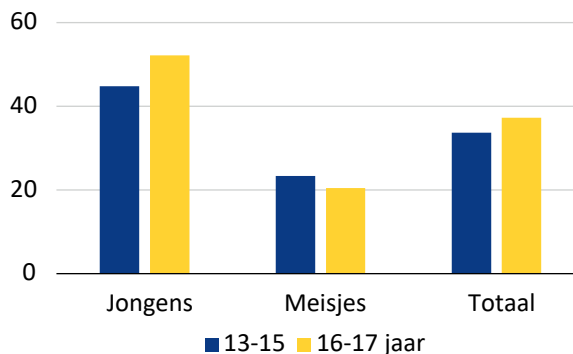
Bewegen en sporten

Percentage jongeren dat in de laatste 7 dagen elke dag minimaal 60 min fysiek actief was

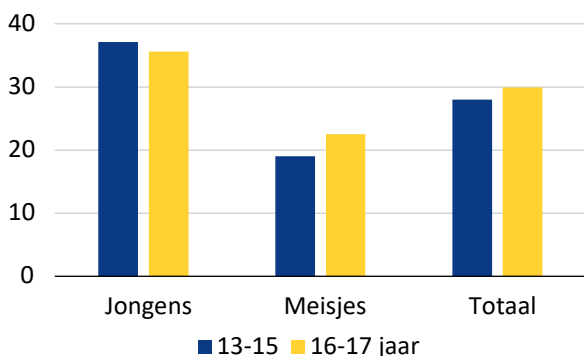
De richtlijn is elke dag minimaal 60 minuten matig intensief bewegen.

Percentage jongeren dat in de laatste 7 dagen minimaal 3 dagen oefeningen deed om de spieren sterker of strakker te maken

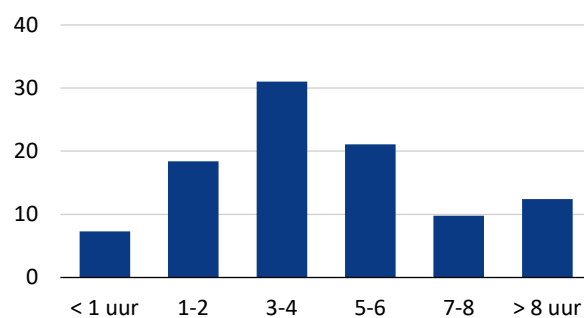

De richtlijn is drie keer per week spier- en botversterkende activiteiten uitvoeren.

Percentage jongeren dat in de laatste 7 dagen 1 of meer dagen lopend of fietsend naar school ging

Percentage jongeren dat zittende activiteiten doet, zoals tv kijken, gamen, praten met vrienden/vriendinnen

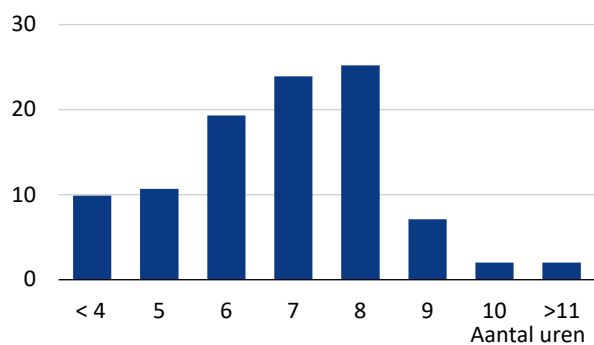
Betreft het aantal uur zitten of liggen per dag, naast op school zitten, huiswerk maken en slapen.

Slaap

Aantal uur slaap op een gewone schooldag

Percentage

De aanbevolen slaapduur voor jongeren van 14 tot en met 17 jaar is 8 tot 10 uur slaap per nacht.

Beweging en slaap

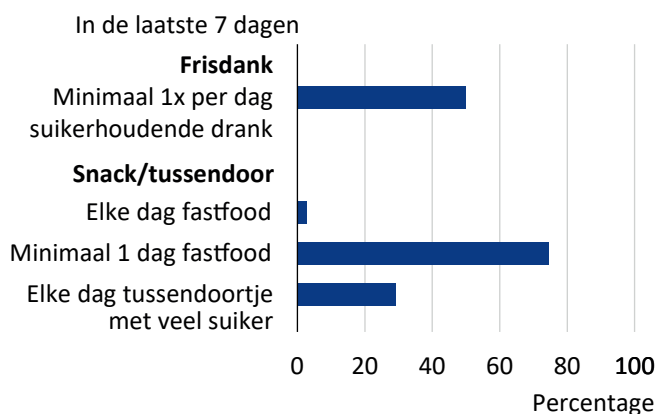
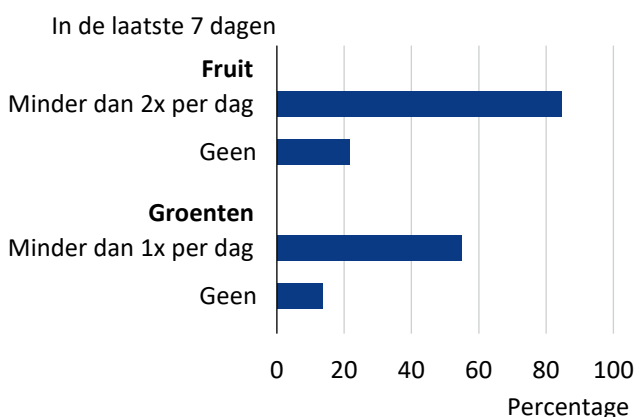
De beweegvaardigheid van basisscholieren op Bonaire is in 2023 verbeterd ten opzichte van het voorgaande jaar. Echter blijft het een aandachtspunt dat nog steeds 40% van de basisscholieren een ondergemiddeld beweegniveau heeft.

Er is tevens ruimte voor verbetering op het gebied van lichaamsbeweging onder middelbare scholieren. Slechts 11% van de jongeren voldoet aan de aanbevolen dagelijkse bewegnorm van 60 minuten matig intensief bewegen. Hoewel meer jongeren voldoen aan de richtlijn voor spier- en botversterkende oefeningen, is dit nog steeds slechts een derde. Eveneens gaat ongeveer een derde van de jongeren minimaal 1 dag per week bewegend, lopend of fietsend, naar school. Het merendeel van de jongeren wordt met de auto gebracht naar school, wat niet bijdraagt aan hun beweeggedrag. Opvallend is dat jongens vaker bewegen dan meisjes.

Slaap is een belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl en speelt een cruciale rol in zowel de fysieke als de mentale gezondheid. Voor jongeren van 14 tot 17 jaar wordt aanbevolen om tussen de 8 en 10 uur per nacht te slapen. Echter, slechts 12% van de jongeren voldoet aan deze richtlijn, waarbij het merendeel minder dan 8 uur per nacht slaapt.

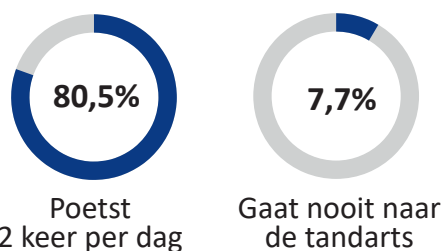
Voeding

Fruit: De aanbevolen richtlijn is elke dag 200 gram fruit eten.
Groente: De aanbevolen richtlijn is elke dag 250 gram groente eten.

Mondgezondheid

Tandenpoetsen: De richtlijn is elke dag 2 keer tandenpoetsen.

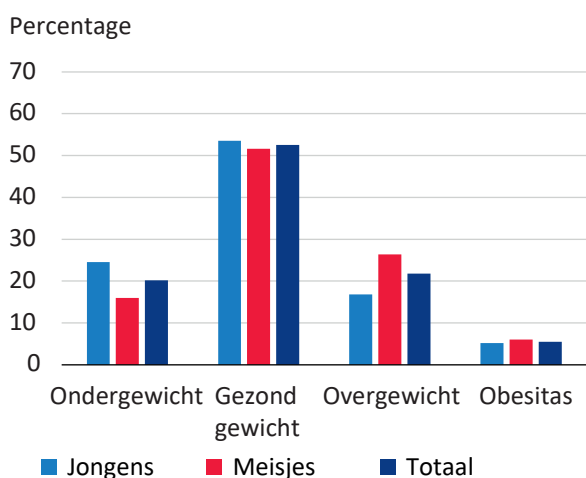
Voeding en mondzorg

Het overgrote deel van de jongeren eet niet dagelijks 2 stuks fruit. Groente wordt iets vaker gegeten, maar nog steeds eet meer dan de helft van de jongeren niet dagelijks groenten. De relatief hoge prijzen voor verse groenten en fruit op het eiland kunnen mogelijk hun voedingskeuzes beïnvloeden. Bovendien heeft driekwart van de jongeren in de afgelopen week fastfood gegeten, zoals pizza, fastfoodketen of eten bij een foodtruck. Daarom is het belangrijk aandacht te hebben voor toegankelijke en bewuste voedingskeuzes.

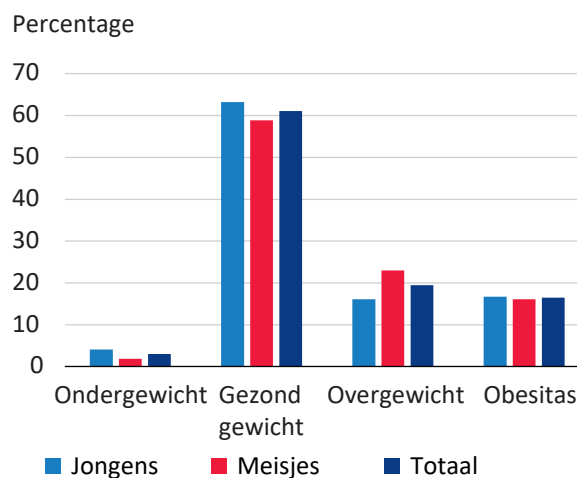
Een goede mondgezondheid is onderdeel van een gezonde leefstijl. Een op de twee jongeren drinkt dagelijks suikerhoudende dranken, wat kan leiden tot tandbederf en andere gezondheidsproblemen. Wel poetsen de meeste jongeren twee keer per dag hun tanden, zoals aanbevolen. Ondanks de vergoeding van tandheelkundige zorg tot 18 jaar door de zorgverzekering, is 8% van de jongeren nog nooit naar de tandarts geweest. Regelmatige tandheelkundige controles zijn van bij het behouden van een goede mondgezondheid.

Gewicht op basis van beschrijving eigen gewicht

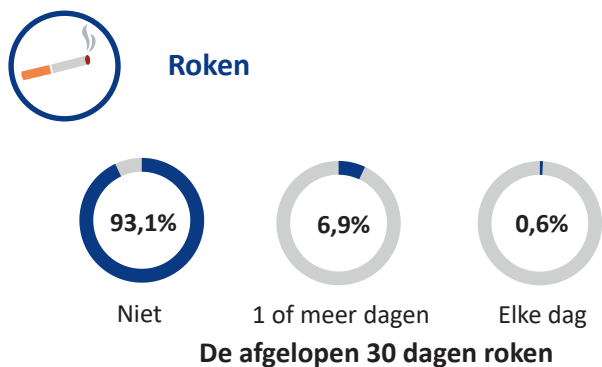

Gewicht op basis van BMI

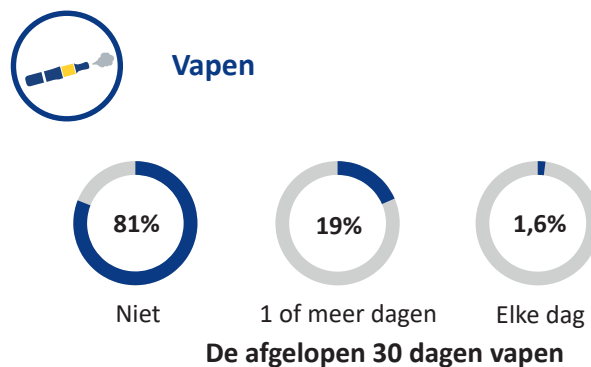

Gewicht

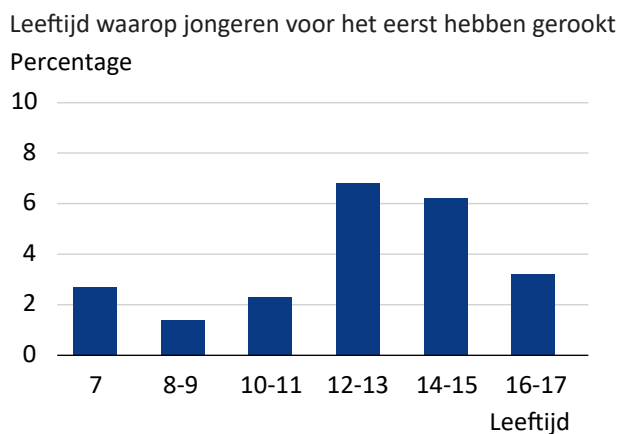
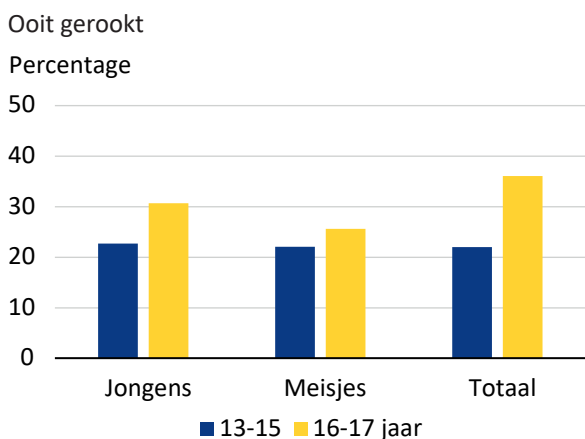
Er zit verschil in de perceptie van gewicht en de gemeten lengte en gewicht (BMI) van jongeren. Volgens de gemeten lengte en gewicht heeft 36% van de jongeren overgewicht of obesitas. Daarentegen vindt 27% zichzelf te zwaar. Aan de andere kant heeft 3% van de jongeren ondergewicht volgens de BMI-criteria, terwijl 20% van mening is ondergewicht te hebben. Deze discrepanties suggereren een mogelijk gebrek aan bewustzijn of vertekening in de perceptie van het eigen gewicht bij een deel van de jongeren. Daarentegen geeft BMI een ruwe indicatie van lengte en gewicht, maar het is nodig om naar meerdere factoren te kijken ter interpretatie van gezondheid.

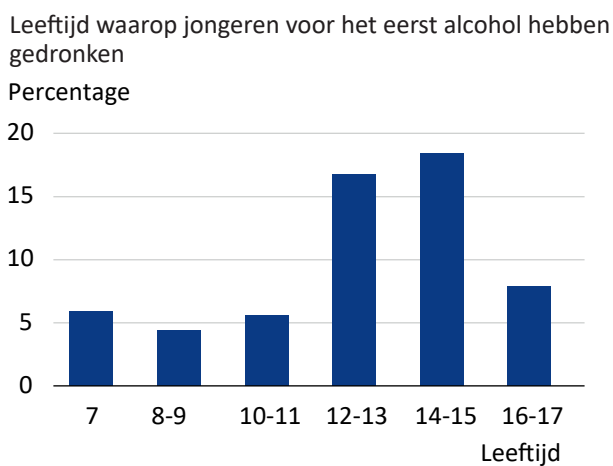
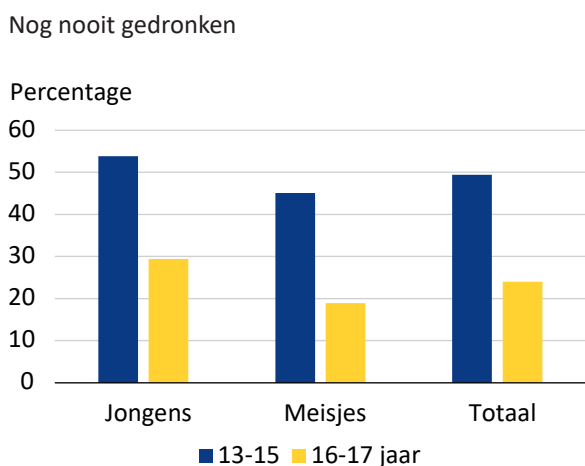
1 of meer dagen is inclusief de antwoordoptie Elke dag.

Vapen: Dit betreft elektronische sigaretten met een vloeistof met nicotine erin. 1 of meer dagen is inclusief de antwoordoptie Elke dag.

76,9% heeft nog nooit gerookt.

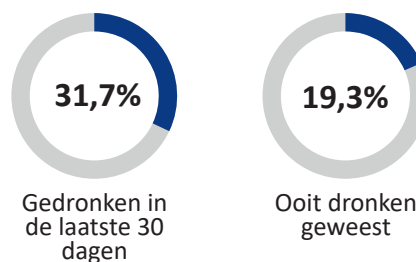

40,6% heeft nog nooit alcohol gedronken.

Verkrijgbaarheid alcohol

Alcoholgebruik onder jongeren

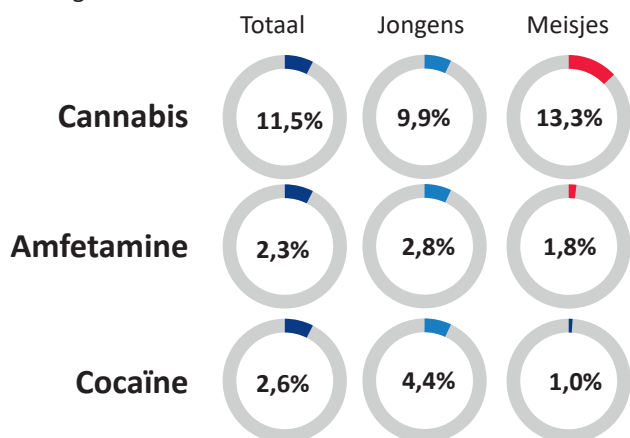

71% heeft geen alcohol gedronken in de afgelopen 30 dagen

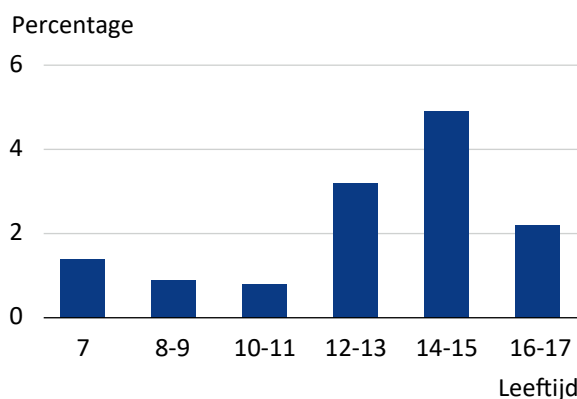

Drugs

Percentage jongeren dat 1 of meer keer in het leven drugs heeft gebruikt

Leeftijd waarop jongeren voor het eerst drugs gebruikten

86,8% heeft nog nooit drugs gebruikt.

Middelengebruik

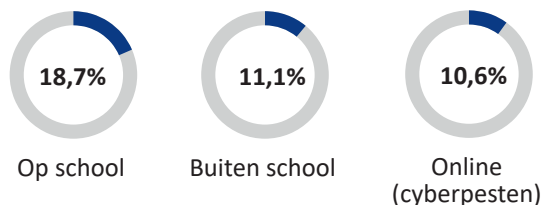
Alcohol blijkt het meest geconsumeerde middel onder jongeren, met een derde van de jongeren die in de afgelopen maand heeft gedronken. Ongeveer 60% van de jongeren tot en met 17 jaar heeft ooit alcohol gedronken en 20% is ooit dronken geweest. De voornaamste manieren van verkrijging zijn kopen in winkels of het verkrijgen via familieleden.

Wat betreft roken en het gebruik van een e-sigaret (vapen) komt vapen frequenter voor dan traditioneel roken. In de afgelopen maand heeft 19% van de jongeren gevaped, vergeleken met 7% die in dezelfde periode heeft gerookt. Het aandeel dagelijkse rokers is dan ook zeer klein. Wat drugsgebruik betreft, heeft 13% van de jongeren ooit drugs gebruikt, waarbij cannabis vaker wordt gebruikt dan amfetaminen of cocaïne.

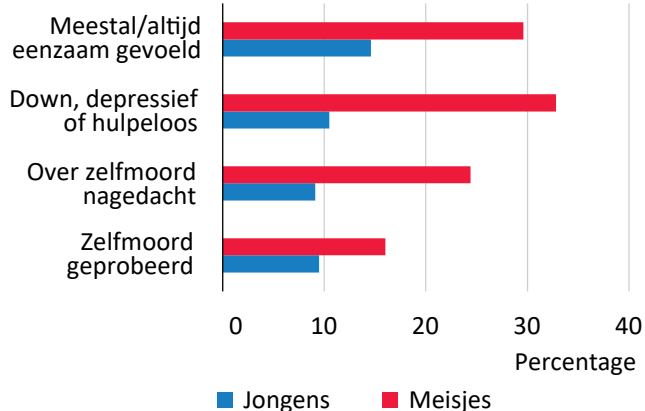
Pesten

Percentage jongeren dat in de laatste 12 maanden werd gepest

Eenzaamheid en suïcide

In de laatste 12 maanden

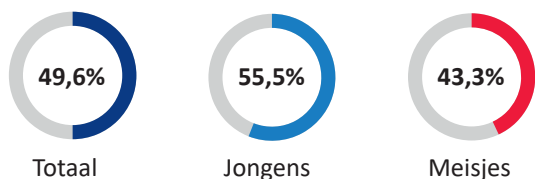

Zelfmoord nagedacht en geprobeerd: Er is niet geverifieerd of deze vraag op een juiste wijze geïnterpreteerd is door de respondenten, noch zijn gegevens van zorgorganisaties beschikbaar over aantallen suïcidepogingen. Deze resultaten moeten daarom met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

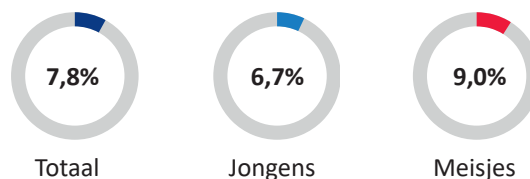

Sociale omgeving

Percentage jongeren dat in de laatste 30 dagen zelden of nooit met iemand kon praten over lastige problemen en zorgen

Percentage jongeren dat nul goede vrienden heeft

Mentale gezondheid

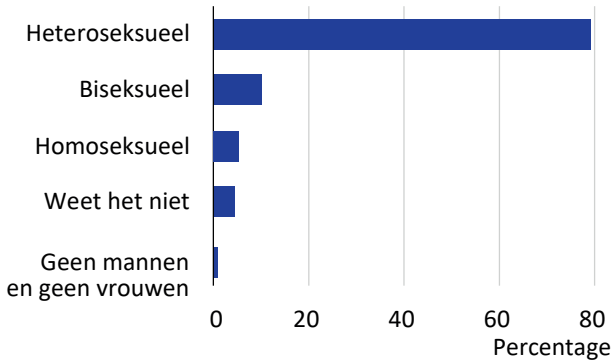
De mentale gezondheid van jongeren op Bonaire is verontrustend. 22% van hen ervaart meestal of altijd een gevoel van eenzaamheid, terwijl eenzelfde percentage zich down of depressief voelt. Zorgwekkend is ook dat 17% van de jongeren heeft nagedacht over zelfmoord.

Opmerkelijk is dat de helft van de jongeren aangeeft nooit of zelden met iemand te kunnen praten over hun problemen. Deze resultaten geven een indicatie van de hulpvraag bij jongeren en onderstrepen de noodzaak om de mentale gezondheidsondersteuning voor jongeren te verbeteren.

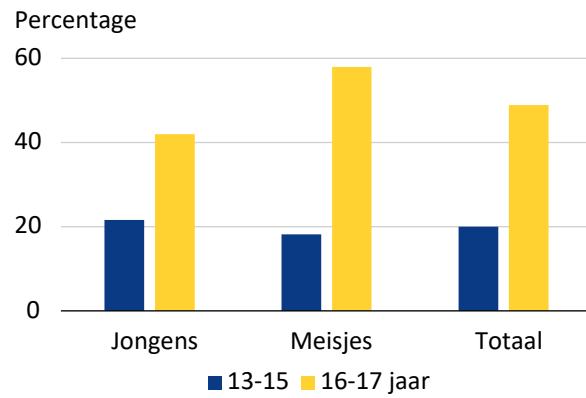

Seksuele gezondheid

Seksuele voorkeur

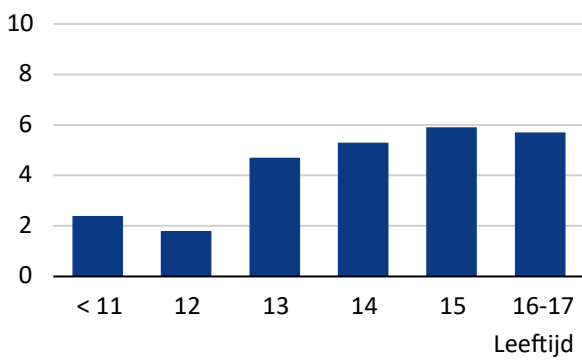

Condoom gebruikt bij laatste keer seks

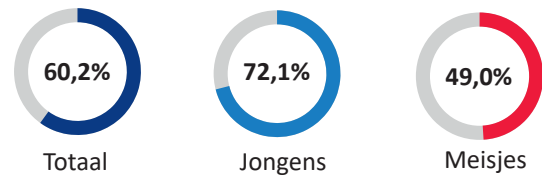

Leeftijd waarop jongeren voor het eerst seks hebben gehad

Percentage

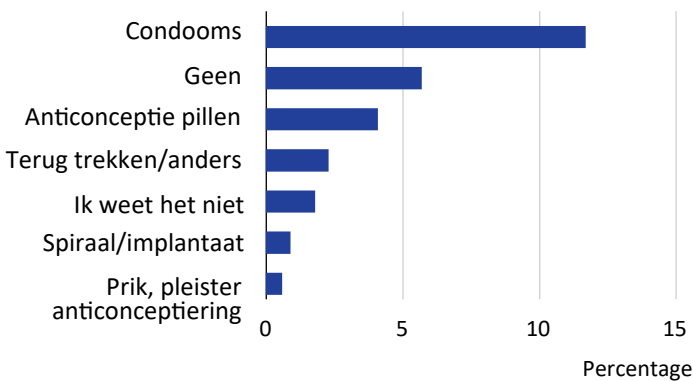

Condoom gebruikt bij laatste keer seks

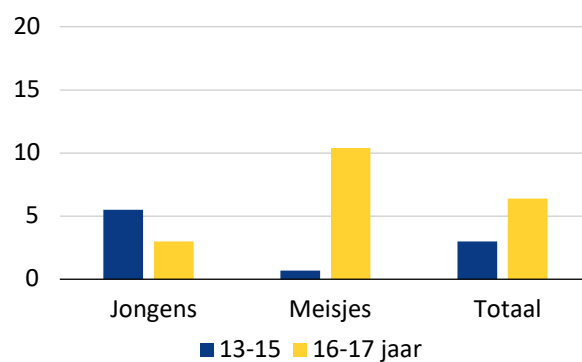
74,2% heeft nog nooit seks gehad.

De laatste keer zwangerschap voorkomen door gebruik van:

Zwanger geweest of iemand zwanger gemaakt

Percentage

72,9% heeft nog nooit seks gehad.

Seksuele gezondheid

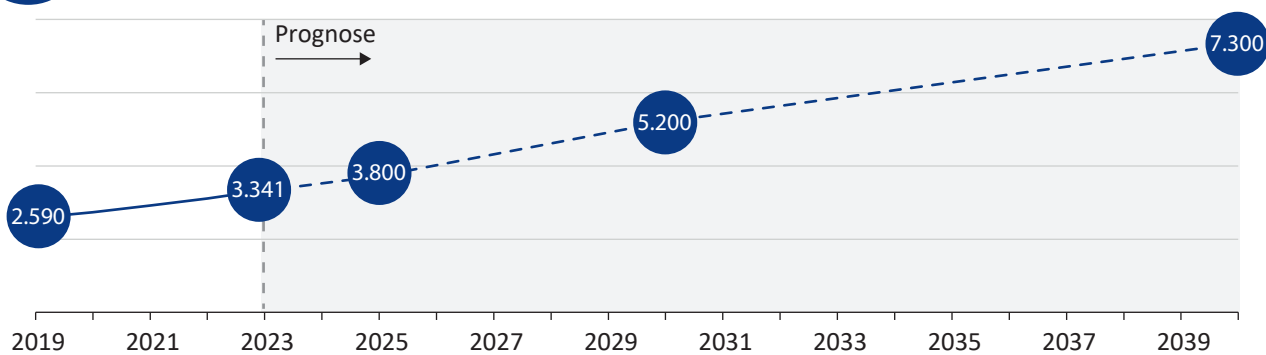
21% van de Jongeren geeft aan een andere seksuele voorkeur te hebben dan hetero, of geeft aan het nog niet te weten. Van de jongeren van 13-15 jaar is 20% al seksueel actief geweest en van de jongeren van 16 of 17 jaar is 50% seksueel actief geweest. Hoewel meer dan de helft van de jongeren een condoom heeft gebruikt bij de laatste keer seks, geeft 6% aan geen voorbehoedsmiddel te hebben gebruikt. 29 jongeren zijn wel eens zwanger geweest of hebben iemand zwanger gemaakt. Dit benadrukt het belang van voorlichting over veilige seks.

Ouderen

Dit hoofdstuk biedt inzicht in de gezondheid en zorgbehoeften van 65-plussers op Bonaire aan de hand van zelfgerapporteerde gegevens. Het belicht diverse aspecten waaronder risicofactoren, mentale gezondheid, ziekten en zorggebruik.

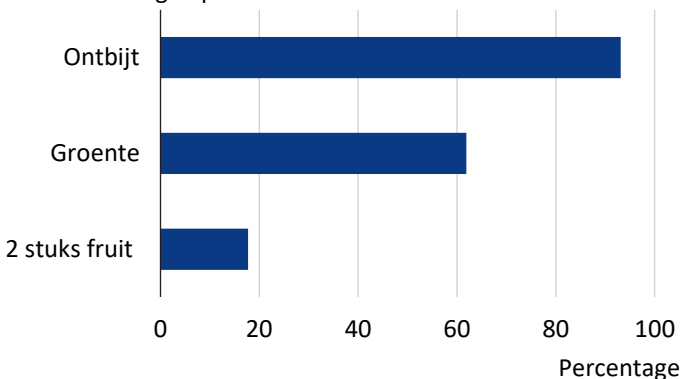

Aantal 65-plussers

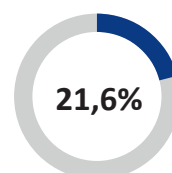

Voeding

Minstens 5 dagen per week

Sport

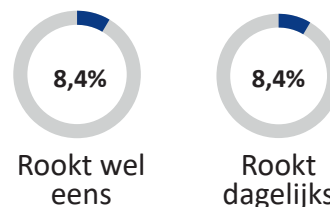
65-plussers dat 1 of meer sporten beoefent

Alcohol

Roken

Geen alcohol: In de afgelopen 12 maanden.

Richtlijn alcohol: Geen alcohol drinken of maximaal 1 glas alcohol drinken per dag.

Norm zware drinker - mannen: 1 of meer dagen per week 6 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken.

Norm zware drinker - vrouwen: 1 of meer dagen per week 4 of meer glazen alcohol op 1 dag drinken.

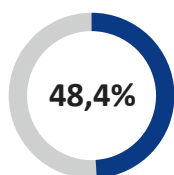
De groep die meer drinkt dan de richtlijn, maar geen zware drinker is, is niet geïllustreerd.

Leefstijl

Het aantal ouderen op Bonaire neemt de komende jaren sterk toe. Naar verwachting zal het aantal ouderen meer dan verdubbeld zijn in 2040. Om zo lang mogelijk gezond te blijven is een gezonde leefstijl voor deze doelgroep van cruciaal belang. Echter eet slechts 20% van de ouderen dagelijks 2 stuks fruit en eet 60% minimaal 5 dagen per week groente. Een vijfde van de ouderen beoefent een sport en 40% drinkt meer dan de aanbevolen richtlijn voor alcoholgebruik van maximaal 1 glas per dag.

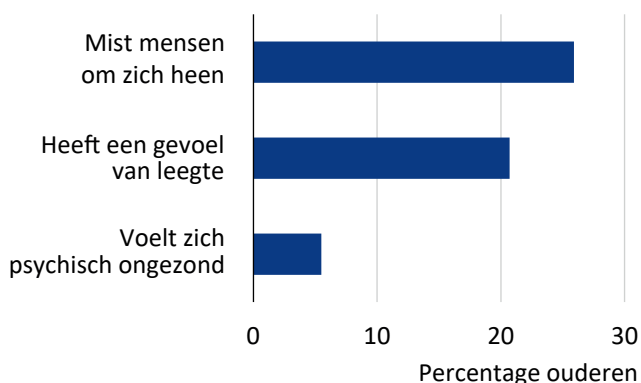
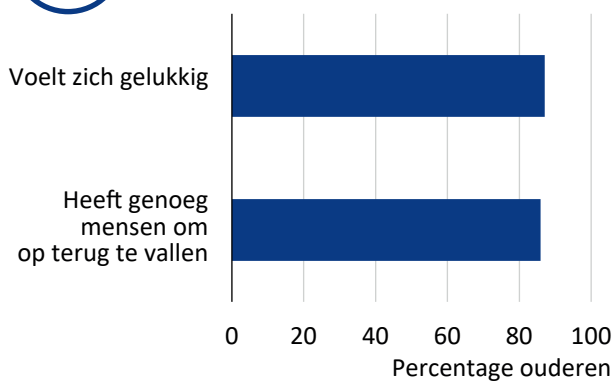
Algemene gezondheid

Ervaart zijn/haar algemene gezondheid als goed of zeer goed

Ervaren mentale gezondheid

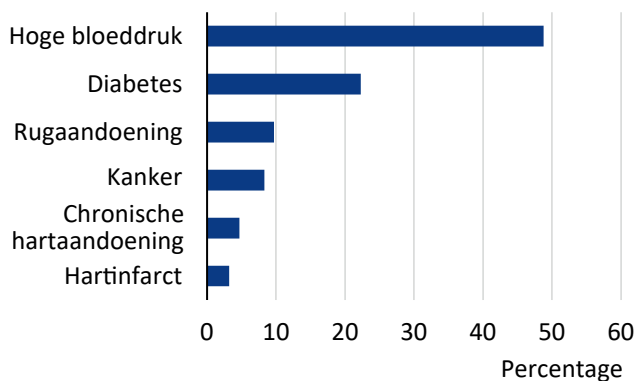

Mentale gezondheid

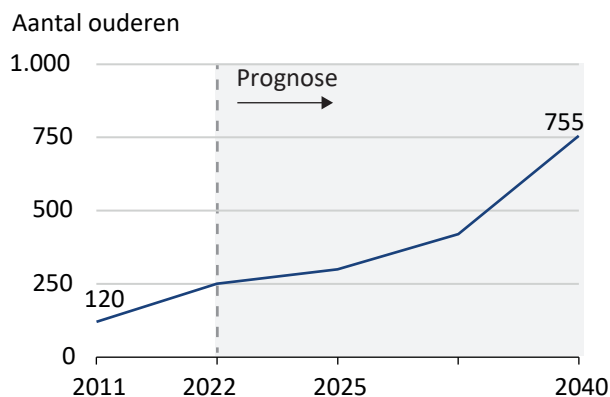
De helft van de ouderen ervaart zijn of haar fysieke gezondheid als goed. Bovendien geeft het merendeel aan zich gelukkig en psychisch gezond te voelen. De meeste ouderen hebben voldoende mensen om zich heen. Toch ervaart een vijfde een gevoel van leegte en mist een kwart van de ouderen mensen om zich heen, wat te maken kan hebben met het overlijden van vrienden of familie.

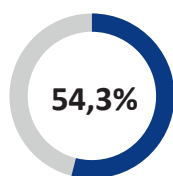
Chronische ziekten

Dementie

Medicijngebruik

Heeft in de laatste 2 weken voorgeschreven medicijnen gebruikt

Ziekte

Ongeveer de helft van de ouderen geeft aan een hoge bloeddruk te hebben en een vijfde heeft diabetes. Het belang van een gezonde leefstijl wordt hierbij benadrukt. Het merendeel heeft in het afgelopen jaar de huisarts bezocht en een vijfde heeft een opname in het ziekenhuis ondergaan. Verder wordt verwacht dat het aantal ouderen met dementie tegen 2040 zal verdrievoudigen ten opzichte van het huidige aantal. Deze toenemende trend legt een aanzienlijke druk op de zorginfrastructuur.

Bronnen

Demografie	Bron
Inwoners, bevolkingsopbouw, geslacht, nationaliteit en toerisme per vliegtuig	CBS, 2023
Geboortes, overlijdens, vestiging en vertrek	CBS, 2019-2022
Inwoners per wijk	Openbaar Lichaam Bonaire, stand per 23-10-2023
Levensverwachting Bonaire	Levensverwachting in Caribisch Nederland 1998-2019, CBS, 2019
Levensverwachting Europees Nederland	CBS, 2019
Talen, religie en toerisme per cruiseschip	CBS, 2021
Toerisme per cruiseschip 2022	Tourism Corporation Bonaire, 2022

Sociale kaart	Bron
Sportfederaties	Indebon, 2023
Kinderopvang	Eindrapport bestandsopname Kwaliteit Kinderopvang Caribisch Nederland, 2021 en 2022
Stichtingen zorg en welzijn	NGO-platform Bonaire, 2023
Patiëntenvervoer	ZJCN, 2023

Leef-, woon- en werkomstandigheden	Bron
Samenstelling huishouden	Huishoudens Caribisch Nederland per 1 januari 2023, CBS, 2023
Opleidingniveau, arbeidsmarkt en beroepen	CBS, 2022
Onderwijs	Onderwijsinstellingen Bonaire, 2023-2024
Tevredenheid opleidingskansen, ijkpunt sociaal minimum, tevredenheid financiële situatie, (on)veilig gevoel en mediaan jaarlijks te besteden	CBS, 2021
Kinderopvang	BES(t) 4 KIDS, 2022
Minimale maandelijkse uitgaven	Minimum voorbeeldbegrotingen voor Caribisch Nederland, NIBUD, 2023
Onderstand	RCN-Unit SZW tertaal rapportage III, 2022
Voedselpakketten	Adra jaarverslag, 2022 en Voedselbank Bonaire, 2023
Huiselijk geweld en kindermishandeling	Advies- en meldpunt Guiami, 2021-2022
Aantal voertuigen	Commotionsquare, 2023
Fietspaden, onverharde wegen en groen/natuur in bestemmingsplan	Openbaar Lichaam Bonaire, 2023
Zeespiegel, temperatuur, neerslag (1991-2020 en scenario), windsnelheid en orkanen (scenario)	KNMI Klimaatscenario's, 2023
Neerslag (2022) en tropische stormen en orkanen	KNMI, 2022
Windenergie	CBS, 2019-2022
Centrale riolering en zonne-energie	Water- en energiebedrijf Bonaire, 2022

Gezondheid en leefstijl	Bron
Ervaren gezondheid, gewicht, voeding, sport, roken en alcohol	CBS, 2021

Infectieziekten	Bron
COVID-19 Bonaire	Openbaar Lichaam Bonaire, 2020-2022
COVID-19 Nederland	Corona, RIVM, 2020-2022
Muggenoverdraagbare ziekten	Osiris, RIVM, 2019-2022
Rijksvaccinatieprogramma	Vaccinatiegraad en jaarverslag Rijksvaccinatieprogramma (RVP) Nederland, RIVM, 2022
Vaccinatie MKV	Akses, 2023
Reizigersvaccinaties DTP, hepatitis A en gele koorts	Apotheek Fundashon Mariadal, 2020-2022
Reizigersadviezen	Openbaar Lichaam Bonaire, 2022

Mentale gezondheid	Bron
Ervaren mentale gezondheid	CBS, 2021
GGZ POH	Primary Care Caribbean, 2023
GGZ MHC, psychiatrische opnames en uitzendingen	Mental Health Caribbean, 2022-2023

Seksuele en reproductieve gezondheid	Bron
Anticonceptie	Apotheek Fundashon Mariadal, 2022
Sterilisaties	Fundashon Mariadal, 2019-2022
Condoms	Openbaar Lichaam Bonaire, 2022-2023
Chlamydia	Openbaar Lichaam Bonaire, 2021-2022
HIV Bonaire	Report stakeholders Meeting, SPIRIT Consortium, 2023
HIV Nederland	HIV monitoring Report, stichting hiv monitoring, 2022
Tienerzwangerschappen, zwangerschapsafbrekingen en vroeggeboortes Bonaire	Fundashon Mariadal, 2019-2022 en CBS, 2019-202
Tienerzwangerschappen Nederland	Aantal leven geboren kinderen, CBS, 2019-2022
Zwangerschapsafbrekingen Nederland	Jaarrapportages 2019-2022 Wet afbreking zwangerschap (wafz), Inspectie Gezondheidszorg en jeugd Ministerie Volksgezondheid, welzijn en sport, 2019-2022
Borstvoeding	Akses, 2020

Ziekte en zorggebruik	Bron
Bevolkingsonderzoek borstkanker	Monitor bevolkingsonderzoek borstkanker Bonaire, RIVM, 2021-2022
Bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker	Monitor bevolkingsonderzoek Baarmoederhalskanker Caribisch Nederland, RIVM, 2022-2023
Hielprikscreening	Neonatale hielprikscreening in Caribisch Nederland monitor over 2022, TNO/RIVM, 2022
Zelfgerapporteerd zorggebruik	CBS, 2021
Huisartsenzorg en diabetes	Primary Care Caribbean, 2023
Diabetes hoofdbehandelaar, longaandoeningen en hart- en vaatziekten	Primary Care Caribbean, 2022
Diabetes amputaties en oncologie	Fundashon Mariadal, 2022
Tandheelkunde en paramedische zorg	ZJCN, 2022
Tweedelijnszorg	Fundashon Mariadal, 2019-2022

Opnames decompressieruimte	Recompression Chamber Bonaire, 2019-2022
Medische uitzendingen	ZJCN, 2022
Farmaceutische zorg	Apotheek Fundashon Mariadal, 2022
Onnatuurlijke overlijdens	Openbaar Lichaam Bonaire, 2022 en verkeersongevallen via Live99FM Bonaire, 2022
Nefrologie	Fundashon Mariadal, 2023
Aandoeningen in de huisartsenpraktijk Nederland	Cijfers ziekten op jaarbasis, Nivel, 2022

Langdurige zorg	Bron
Lichamelijke beperking	Rapport Werken met een beperking, Hellings en Griffith-Lendering, 2016
Verstandelijke beperking	Presentatie verstandelijk gehandicaptenzorg BES, Ministerie VWS en Novicare, 2021
Instelling of dagbesteding	Fundashon pa Kwido di Personanan Desabilita, 2021
Slechtzienden, slechthorenden en voorzieningen	Zorg en Welzijn Groep, 2022
Mantelzorg	Stichting Mantelzorg Bonaire, 2022-2023
Hospice	Kas Flamboyan, 2019-2022

Jongeren	Bron
Beweegvaardigheid	Rapportage BLOC test Bonaire, HAN en Indebon, 2022-2023
Respondenten, gewicht, voeding, tandenpoetsen, mentale gezondheid, roken, alcohol, drugs, seksuele gezondheid, beweging en slaap	Global School-based Student Health Survey, Openbaar Lichaam Bonaire, 2023

Ouderen	Bron
Aantal ouderen	CBS, 2019-2023
Verwacht aantal ouderen en dementie	Toekomst ouderenzorg Bonaire, Fringe, 2022
Voeding, sport, alcohol, roken, algemene gezondheid, mentale gezondheid, chronische ziekte en medicijngebruik	CBS, 2021

